

РЕПУБЛИЧКИ ЗАВОД ЗА СОЦИЈАЛНУ ЗАШТИТУ

**ДЕЦА У СИСТЕМУ СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ
2014.**

Београд, јул 2015. године

САДРЖАЈ

САДРЖАЈ

ПРЕДГОВОР.....	3
ДЕЦА У СИСТЕМУ СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ – ОПШТИ ПОКАЗАТЕЉИ.....	4
ДЕЦА БЕЗ РОДИТЕЉСКОГ СТАРАЊА.....	11
ДЕЦА ЖРТВЕ НАСИЉА У ПОРОДИЦИ.....	17
ДЕЦА СА ПРОБЛЕМИМА У ПОНАШАЊУ.....	23
ДЕЦА ИЗ ПОРОДИЦА У КРИЗИ	32
ДЕЦА СА СМЕТЊАМА У РАЗВОЈУ.....	38
МАТЕРИЈАЛНО УГРОЖЕНА ДЕЦА.....	44
ИЗДАЦИ ЗА ДЕЧИЈУ ЗАШТИТУ ИЗ БУЏЕТА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ.....	50

ПРЕДГОВОР

„Деца у систему социјалне заштите у 2014.“ други је по реду извештај у којем се представљају статистички подаци о деци у систему социјалне заштите (први извештај објављен је 2013. године).

Извештај је настао као резултат сагледавања потреба корисника, односно намере да се путем статистичких података омогући увид у ефекте које систем социјалне заштите постиже када је реч о положају деце у друштву. Сагледавањем потреба корисника и праћењем података о поступцима, мерама и услугама из домена социјалне заштите, омогућава се планирање и унапређење социјалне заштите, односно креирање и спровођење политика усмерених на отклањање неједнакости и последица социјалне искључености.

У извештају су прикупљени и објављени статистички подаци о деци из следећих институција: установе социјалне заштите – центри за социјални рад, установе за смештај деце и младих и установе за смештај одраслих и старијих, Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања и Републичког завода за статистику.

Извештајем су приказани статистички подаци из следећих области:

1. Деца у систему социјалне заштите – општи показатељи
2. Деца без родитељског старања
3. Деца жртве насиља у породици
4. Деца са проблемима у понашању
5. Деца из породица у кризи
6. Деца са сметњама у развоју
7. Материјално угрожена деца
8. Издаци за дечију заштиту из буџета Републике Србије

За анализу стања, доношење одговарајућих мера и праћење њихове реализације неопходно је системско обезбеђивање статистичких показатеља и њихово унапређивање. Републички завод за социјалну заштиту посвећен је изградњи одрживог институционалног оквира за праћење положаја деце у систему социјалне заштите, а ова публикација је допринос овој намери.

Извештај је намењен заинтересованој јавности, са намером да укаже на проблеме који изискују деловање система социјалне заштите и друштва у целини, те да подстакне будућа појединачна и примењена истраживања и продубљене анализе.

У Београду, јула 2015.

ДИРЕКТОР
Предраг Петровић

ДЕЦА У СИСТЕМУ СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ– ОПШТИ ПОКАЗАТЕЉИ

Систем социјалне заштите деце у Србији, у складу са основним принципима Конвенције УН о правима детета и са начелима на којима се заснивају релевантни закони у Србији, а посебно Породични закон, Закон о социјалној заштити и Закон о финансијској подршци породици са децом, оријентисан је на остваривање минималне материјалне сигурности и независности, отклањање последица социјалне искључености и превенцију и санирање последица злостављања, занемаривања и експлоатације. Утемељење циљева система социјалне заштите налази се у Уставом Републике Србије гарантованим правима: праву на живот, опстанак и развој, праву на поштовање најбољег интереса детета, праву на једнак третман, односно недискриминацији, и праву на уважавање мишљења детета, односно на партиципацији детета.

Деца су корисници права и услуга у систему социјалне заштите када су им услед животних околности угрожени здравље, безбедност и развој, односно ако је извесно да без подршке система социјалне заштите не могу да достигну оптимални ниво развоја.

Циљеви социјалне заштите уопште, а тиме и социјалне заштите деце, остварују се пружањем услуга социјалне заштите и активностима које предупредују, умањују или отклањају зависност од социјалних служби.

Преглед најважнијих запажања:

- Услед трендова депопулације и демографског старења као последица негативног природног прираштаја и негативног миграционог салда број деце у Србији се у периоду између два последња Пописа становништва смањило, а резултати статистичких процена и пројекција указују на наставак овог тренда и у 2014. години (Графикон 1).
- Према проценама статистичког завода удео деце у укупној популацији у 2013¹. години износио је 17,5%.
- У 2014. години, удео деце, на нивоу региона и области, се креће око републичког просека, са највећим уделом деце у рашкој (22,99%) и најмањим уделом у зајечарској области (14,37%). Резултати пројекција РЗС указују да ће се у наредних тридесет година наставити интензиван процес демографског старења, односно удео лица старијих од 65 година ће се повећати за 8%, а удео лица млађих од 15 година у укупном становништву смањити са 14,4% на 11,7%.
- Процеси депопулације и демографског старења становништва присутни су у свим регионима Србије. Према пројекцијама кретања становништва РЗС у периоду 2011 – 2041., најинтензивнији процес старења очекује се у региону Јужне и Источне Србије, док је однос старијих од 65 година и деце до 15 година најмање нарушен у београдском региону.
- За разлику од демографских процеса у општој популацији, у систему социјалне заштите, према подацима центара за социјални рад, број деце у истом периоду континуирано расте. У општој популацији деце у Србији се од 2011. (као последње

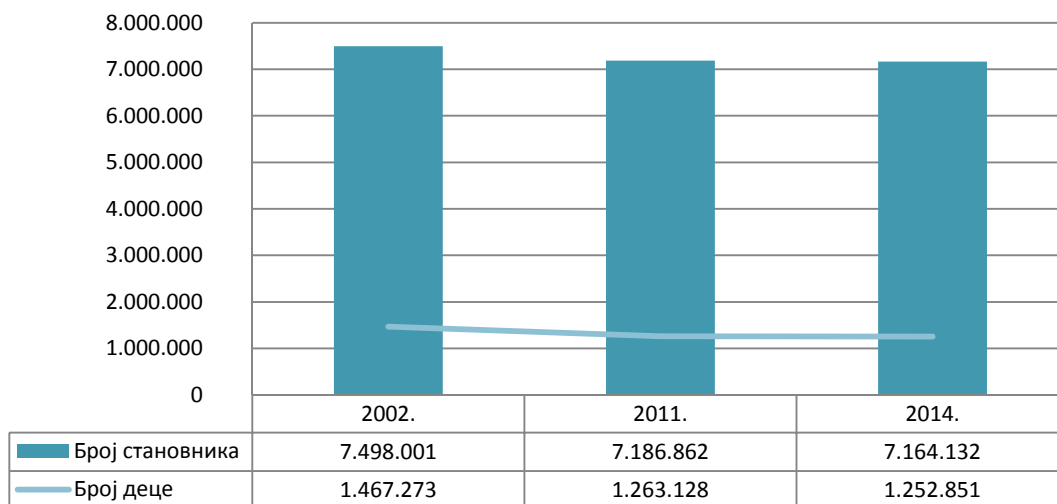
¹ У току израде извештаја биле су доступне процене становништва за 2013. годину

пописне године), до 2014. године број деце смањено за 0,82%, док је у истом периоду број деце у систему социјалне заштите порастао за 19,7%.

- У 2014. години на евиденцији центара за социјални рад (ЦСР) било је укупно 193.865 деце (Графикон 2), а удео деце корисника система социјалне заштите у општој популацији деце је износио 15,5% (Графикон 3).
- Старосна структура корисника ЦСР кореспондира старосној структури опште популације, изузев у уделу деце корисника ЦСР (Графикон 4). Удео младих, одраслих и старијих корисника прати дистрибуцију истих старосних група у становништву, док је удео деце (до 18 година) корисника ЦСР у општој популацији деце у Србији већи и износи 28,4%, док је удео деце у општој популацији 17,5%.
- Обухват деце услугама социјалне заштите није пропорционалан броју деце у области. У областима у којима се удео деце у популацији креће око републичког просека (17,5%), удео деце корисника социјалне заштите варира од 8,5% у златиборској, до 29,9% у севернобанатској области (Графикон 5, Табела 1).
- Просечан удео деце у односу на остале кориснике на евиденцији ЦСР износи 29,2%, а варијације се крећу од 18,9% у западнобачкој, до 33,4% у јужнобачкој области (Графикон 6). Највећи удео деце међу корисницима ЦСР је на територији АП Косово и Метохија, где удео деце износи 34,4%.
- Полна структура деце на евиденцији ЦСР у 2014. години прати полну структуру у укупној популацији деце са већим уделом дечака (53%), што је наставак петогодишњег тренда.
- Узрасна структура деце на евиденцији ЦСР, такође не показује већа одступања од структуре у укупној популацији деце. У 2014. години, као и у претходне три године, у структури деце према узрасту, највећи је удео деце основношколског узраста 46,6%, док је удео деце узраста до 6 година и деце 15 – 17 година приближан (деца узраста до 6 година 28,8%; деца узраста 15 – 17 година 24,6%).
- На евиденцији ЦСР је континуирано највећи удео деце евидентиране као социо – материјално угрожена деца. У 2014. години удео ове корисничке групе деце износио је 57,5% (Графикон 7). Деца из ове корисничке групе користе различите видове материјалне помоћи које се финансирају из републичког или локалног буџета (новчана социјална помоћ, дечији додатак и једнократне социјалне помоћи).
- У 2014. години забележен је наставак петогодишњих трендова у кретању броја деце корисника домског и породичног смештаја – број деце корисника породичног смештаја континуирано расте, док је број деце корисника домског смештаја у паду (Графикон 8). Услуге домског и породичног смештаја је у 2014. години користило укупно 6.042 деце (2010 – 5851, 2013 – 6041). Број деце на домском смештају се смањује, а нарочито је повољан тренд смањења броја деце у установама за одрасле са менталним тешкоћама. У овим установама је на почетку посматраног периода (31.12.2010. године) било смештено 154 деце, да би 31.12.2014. године у овим установама било осморо деце.

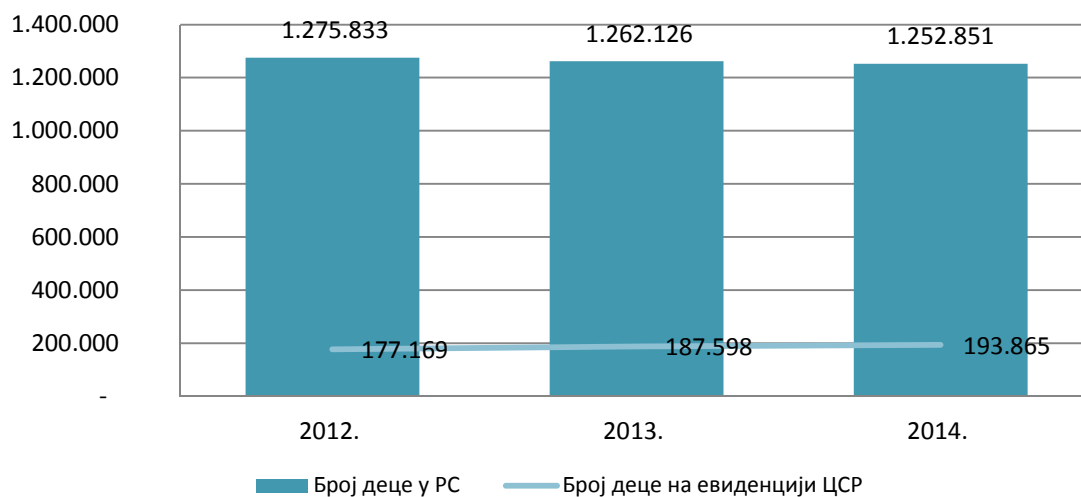
- На домском смештају у децембру 2014. године (31.12.) било је смештено укупно 31 дете старости до три године, што је такође наставак повољног тренда (2012 – 54 деце, 2013 – 38 деце, 2014 – 31 дете).

Графикон 1 – Становништво и удео деце у популацији РС, 2002, 2011 и 2014.

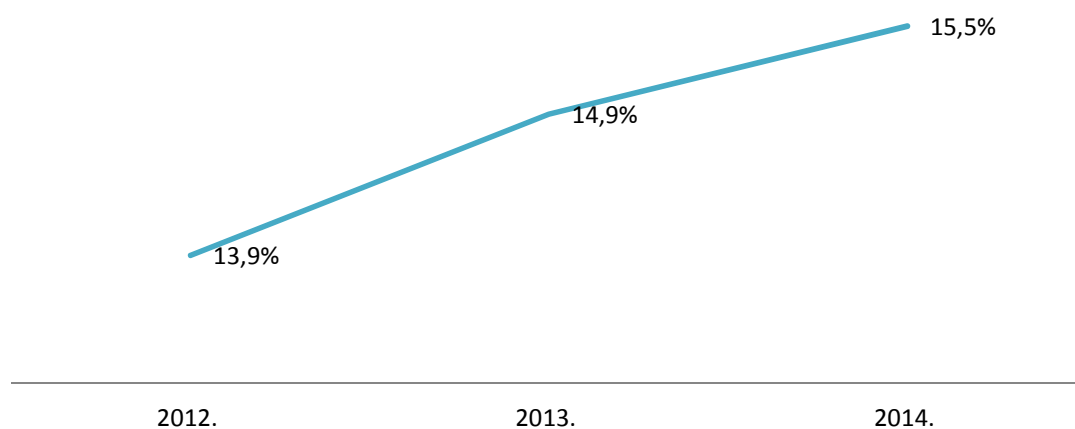
Извор: Попис становништва, домаћинства и станова, Процена становништва РЗС

Графикон 2 - Деца обухваћена системом социјалне заштите, 2012 – 2014

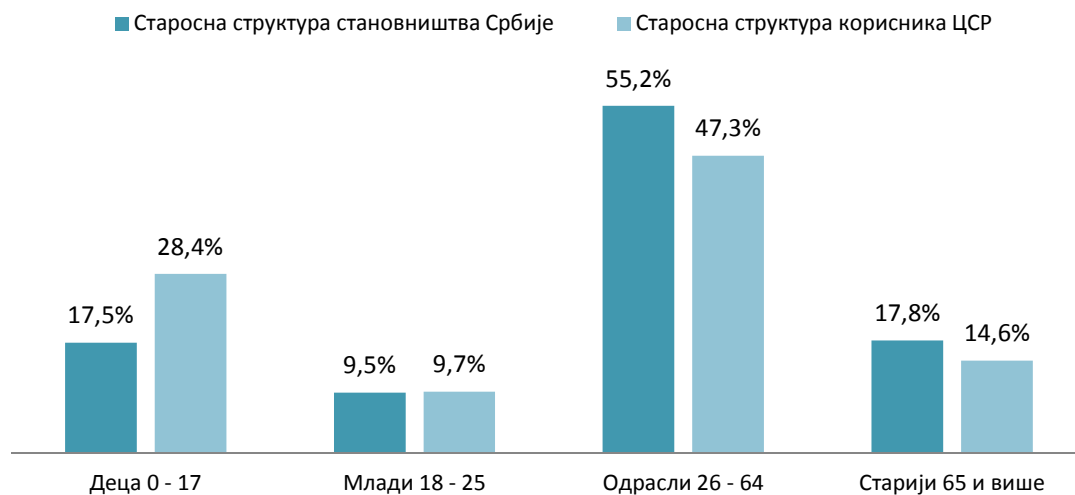
Извор: Извештаји ЦСР, Процене становништва РЗС

Графикон 3 - Удео деце корисника социјалне заштите у популацији деце у Србији, 2012 - 2014. (у %)

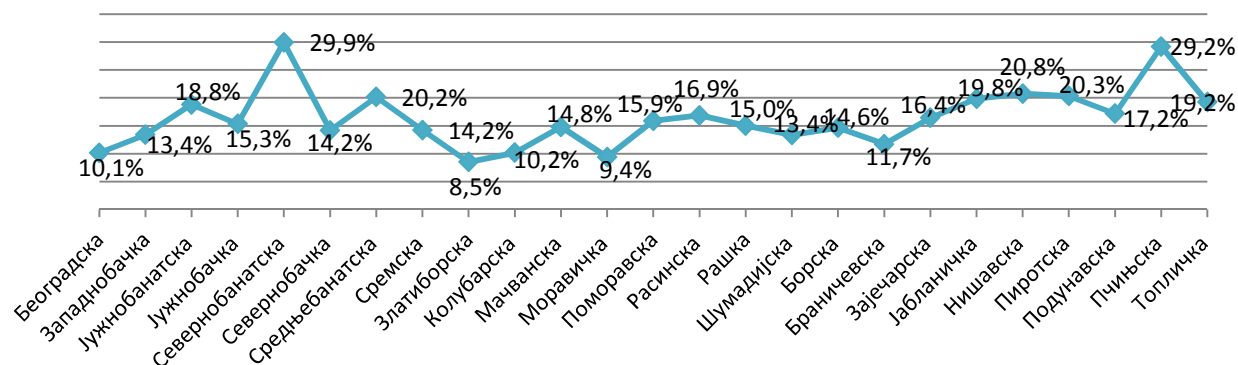
Извор: Извештаји ЦСР, Процене становништва РЗС

Графикон 4 – Корисници ЦСР према старости у 2014., (у %)

Извор: Извештаји ЦСР, РЗС – Процена за 2013.

Графикон 5 - Удео деце корисника ЦСР у односу на популацију деце у области, 2014. (у %)

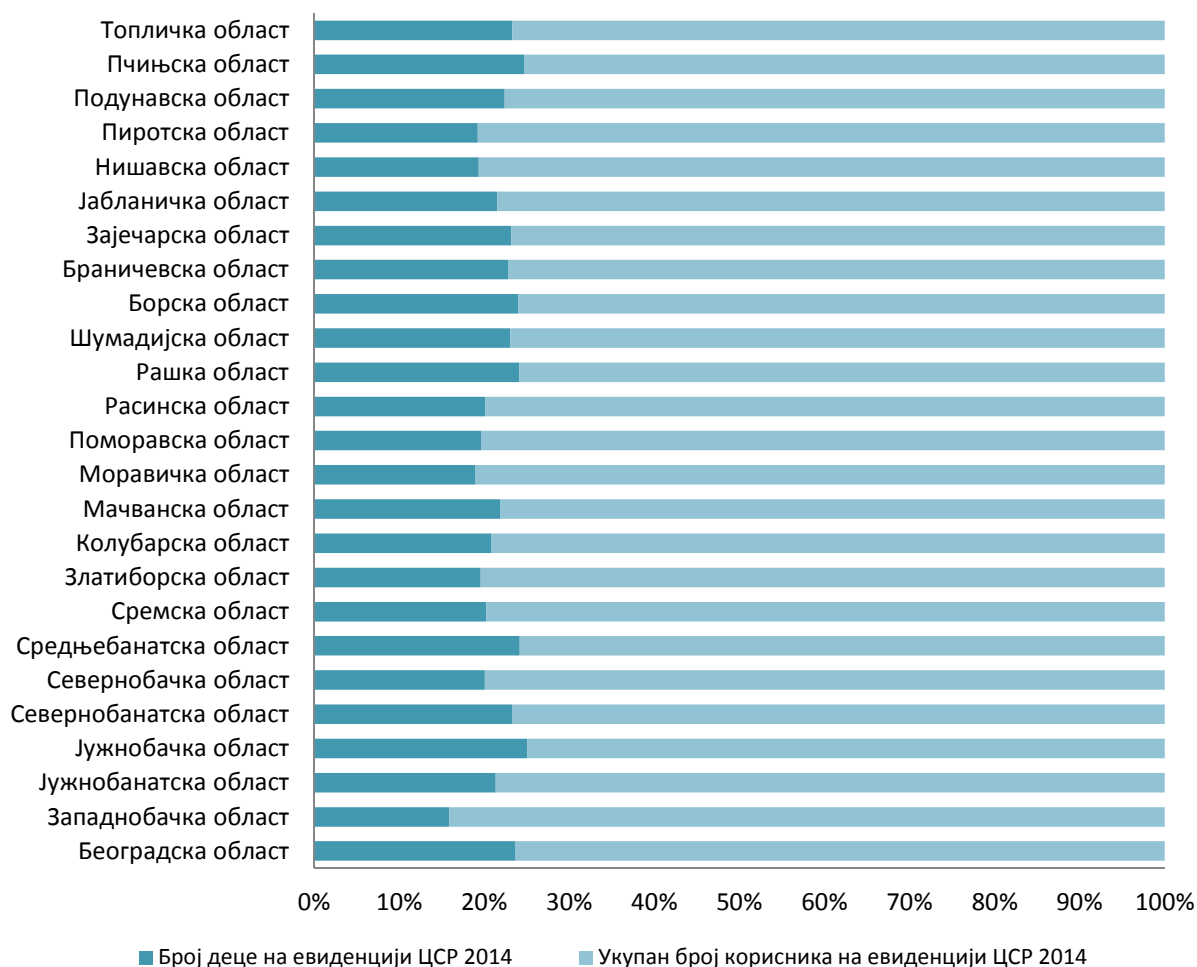
Извор: Извештаји ЦСР, Попис становништва, домаћинстава и станова 2011, РЗС

Табела 1. – Деца на евиденцији ЦСР према уделу у укупном броју корисника и уделу у укупном броју деце у области, у 2014. (у %)

	Удео деце на евиденцији ЦСР у укупном броју корисника ЦСР, у 2014.	Удео деце на евиденцији ЦСР у укупном броју деце у области, у 2014.
Београдска област	31,0%	10,1%
Западнобачка област	18,9%	13,4%
Јужнобанатска област	27,1%	18,8%
Јужнобачка област	33,4%	15,3%
Севернобанатска област	30,3%	29,9%
Севернобачка област	25,1%	14,2%
Средњебанатска област	31,9%	20,2%
Сремска област	25,4%	14,2%
Златиборска област	24,4%	8,5%
Колубарска област	26,3%	10,2%
Мачванска област	28,1%	14,8%
Моравичка област	23,4%	9,4%
Поморавска област	24,4%	15,9%
Расинска област	25,2%	16,9%
Рашка област	31,8%	15,0%
Шумадијска област	30,0%	13,4%
Борска област	31,6%	14,6%
Браничевска област	29,6%	11,7%
Зајечарска област	30,2%	16,4%
Јабланичка област	27,4%	19,8%
Нишавска област	24,0%	20,8%
Пиротска област	23,8%	20,3%
Подунавска област	28,8%	17,2%
Пчињска област	32,9%	29,2%
Топличка област	30,4%	19,2%

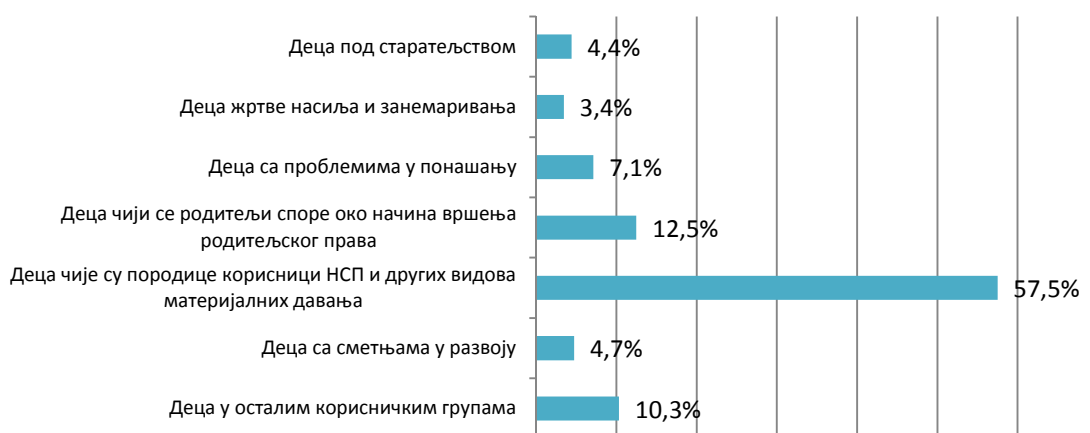
Извор: Извештаји ЦСР, Попис становништва, домаћинстава и станова 2011, РЗС

Графикон 6 - Удео деце у укупном броју корисника на евиденцији ЦСР, 2014. (у %)

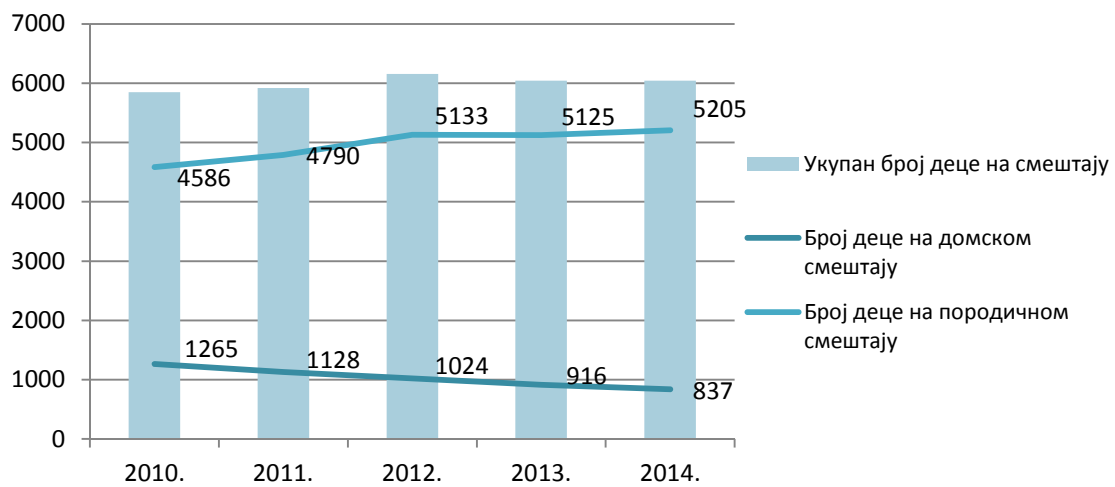
Извор: Извештаји ЦСР

Графикон 7 – Деца на евиденцији ЦСР према корисничким групама, 2014. (у %)

Извор: Извештаји ЦСР

Графикон 8 - Деца корисници домског и породичног смештаја у систему социјалне заштите, 2014.

Извор: МРЗБСП

ДЕЦА БЕЗ РОДИТЕЉСКОГ СТАРАЊА

Дететом без родитељског старања сматра се: дете које нема живе родитеље, дете чији су родитељи непознати или је непознато њихово боравиште, дете чији су родитељи потпуно лишени родитељског права, односно пословне способности, дете чији родитељи још нису стекли пословну способност, дете чији су родитељи лишени права на чување и подизање односно васпитавање детета и дете чији се родитељи не старају о детету или се старају о детету на неодговарајући начин². Деца без родитељског старања уживају посебну друштвену заштиту. Основни видови заштите деце су:

- старатељство
- смештај у другу породицу
- смештај у установу
- усвојење

Старатељство

Старатељство је облик породично - правне заштите којим држава обезбеђује бригу о деци без родитељског старања, као и пунолетним лицима која из различитих разлога нису у стању да се сама старају о себи. Изузетно, под законом тачно одређеним условима, старатељством као обликом породично-правне заштите може се привремено штитити имовина, личност, права и интереси деце без родитељског старања (привремено старатељство). Решење о примени старатељске заштите обиму и садржају дужности старатеља доноси орган старатељства.

Смештај деце без родитељског старања

Деци без родитељског старања обезбеђује се смештај у циљу даљег несметаног развоја, повратка у биолошку породицу и осамостаљивања. Три су основна вида смештаја деце без родитељског старања:

1. Породични смештај односно смештај у хранитељску породицу
2. Смештај у установу за децу и младе
3. Неформални смештај који не представља услугу социјалне заштите за разлику од прва два вида смештаја, већ се деца у поступку одређивања старатеља смештају код сродника старатеља.

Породични смештај – хранитељство

Хранитељство је мера заштите детета без родитељског старања, односно детета са родитељским старањем које има сметње у психофизичком развоју или поремећај понашања и које привремено не може да живи са својим родитељима. Детету на хранитељству обезбеђује се, у складу са законом, адекватан облик хранитељства и хранитељска породица у складу са његовим специфичним потребама и остваривањем његовог најбољег интереса. Заснивањем хранитељства успоставља се однос између детета и хранитеља који одговара односу дете - родитељ. Хранитељи преузимају непосредну бригу о детету и имају дужност да се старају о његовом здрављу, развоју, васпитању и образовању, а у циљу његовог оспособљавања за самосталан живот и рад. У хранитељској породици деца могу да буду привремено, док се не реши проблем у биолошкој породици, али и дуже, док се не осамостале.

Хранитељство је у најбољем интересу детета уколико:

- Представља одговор на потребе детета за безбедношћу, физичким, здравственим, емоционалним и социјалним развојем, васпитањем и образовањем;
- обезбеђује трајност односа и веза са породицом порекла и другим особама важним за дете;
- у највећој могућој мери обезбеђује услове за превладавање застоја у развоју и оптималан развој детета.

Смештај у установу социјалне заштите

Услуге домског смештаја пружају се деци и младима чије се потребе не могу задовољити у оквиру биолошке, сродничке или хранитељске породице, или кроз услуге у заједници, на основу одлуке органа

² Породични закон – члан 113. Тачка 3

старатељства или суда, односно одлуком центра за социјални рад, до повратка детета или младе особе у биолошку породицу, односно до смештаја у сродничку или хранитељску породицу, усвојење или осамостаљивања. Дете млађе од три године не смешта се у дом, осим у случајевима предвиђеним законом којим је уређена социјална заштита.

Становање уз подршку

Становањем уз подршку, деци и младима се обезбеђује одговарајући смештај и стручна помоћ и подршка у развијању вештина које су од суштинске важности за њихово што потпуније укључивање у заједницу.

Ова услуга се може пружати привремено или континуирано, у зависности од потреба корисника и у складу са његовим најбољим интересом. Сврха услуге становање уз подршку за младе који се осамостаљују је помоћ и подршка корисницима да стекну потпуну самосталност и интегришу се у заједницу.

Преглед најважнијих запажања:

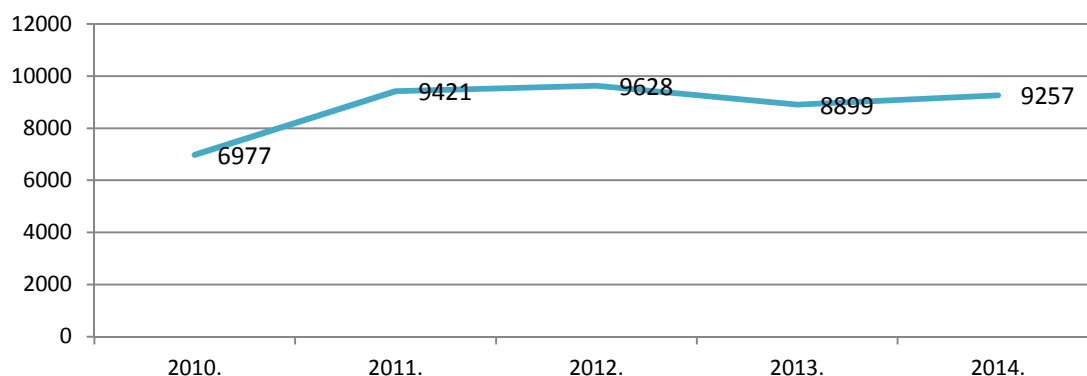
- Тренд пораста броја деце у систему социјалне заштите, одражава се и на број деце под старатељством. У 2014. години, на евиденцији центара за социјални рад било је укупно 9.257 деце према којима су примењене мере старатељске заштите, што представља повећање од 4% у односу на претходну годину (Графикон 9).
- У току 2014. године мере старатељске заштите су примењене на 2.012 „нове“ деце, односно деце за коју су ЦСР у току 2014. проценили потребу за старатељском заштитом. Најчешћи разлог за примену старатељске заштите било је неадекватно родитељско старање са елементима занемаривања и злостављања деце (Графикон 10)³.
- Више од половине деце под старатељством има за старатеља познату особу (сродници 37% и хранитељи 16%), међутим и даље веома висок удео стручних радника ЦСР као старатеља деце без родитељског старања и у 2014. години износи 43,18% (Графикон 11).
- У 2014. години није било значајнијих промена у погледу врсте смештаја који користе деца под старатељством. Наиме, 88% деце под старатељством је на смештају у породици, од тога 40% у сродничкој и сродничкој хранитељској породици, а 48% у другој хранитељској породици. Са развојем услуга за подршку породицама, може се очекивати да се тренд смањења уласка деце на домски смештај настави, а да се број деце која живе у биолошким и сродничким породицама повећа (Графикон 12).
- Укупан број деце корисника услуге домског и породичног смештаја у 2014. години није промењен у односу на 2013. годину, 6.042 деце укупно на домском и породичном смештају у 2014, односно 6.041 деце укупно у 2013. години (Графикон 13). Однос је незнатно промењен у корист породичног смештаја, а број деце у установама за децу и омладину и даље бележи пад. У 2014. години било је 1.062 нових корисника породичног смештаја, а као најчешћи разлог за примену овог облика заштите деце, наводи се неадекватно родитељско старање (Графикон 13).
- Најчешћи разлог за престанак породичног смештаја у 2014. години је повратак деце у родитељску породицу - 26,9%, слично као и претходне године, док је мањи број деце,

³ Дакле, од укупног броја деце, код 78,3% деце мере старатељске заштите су примењене у претходних неколико година, док су за 21,7% деце мере старатељске заштите примењене у 2014. години.

4% прешао да живи код сродника. Повећан је број деце која због усвојења напуштају хранитељске породице, са 13,4% у 2013. на 21,9% у 2014. години, што даје пуни смисао хранитељству, као привременом облику заштите. У 2014. години је такође забележен мањи број премештаја из породичног у домски смештај, али забрињава податак који указује на повећење броја премештаја деце из једне хранитељске породице у другу. Ова појава захтева детаљнију анализу, имајући у виду да честе промене веома неповољно утичу на развој деце (Графикон 14).

- Смањење броја деце на домском смештају се наставља и у 2014. години. Нових корисника домског смештаја у 2014. било је 147. Установе за смештај пријављују да је на дан 31.12.2014. године на домском смештају било 31 дете старости до 3 године (Графикон 15).
- Најчешћи разлог престанка домског смештаја, односно изласка деце из установа, претходних година је био премештај у другу установу. У 2014. години се запажа позитивна промена и сада је премештај у другу установу трећи по реду разлог напуштања установа. Број деце којима престаје домски смештај услед повратка у биолошку породицу наставља да расте у односу на претходне године и актуелно представља најчешћи разлог за напуштање дома (Графикон 16).
- Број домаћих усвојења порастао је са 138 у 2013. години на 173 усвојене деце у 2014. Број деце чији су усвојитељи страни држављани такође бележи пораст, и у 2014. години је било 21 такво усвојење (Графикон 17). Укупан број деце за коју је реализовано усвојење (домаће и инострано) као облик заштите у 2014. години је 194 (Графикон 18).
- Према подацима које достављају ЦСР, број деце која су подобна за усвојење, на дан 31.12.2014. године је 274, док је број усвојитеља који чекају на реализацију усвојења 380. Неусклађеност података које дају Центри за социјални рад кроз годишње извештаје и оних које пружа Министарство за рад, запошљавања, борачка и социјална питања указује на разлике у вођењу евиденције.

Графикон 9 - Број деце обухваћене старатељском заштитом, 2014.

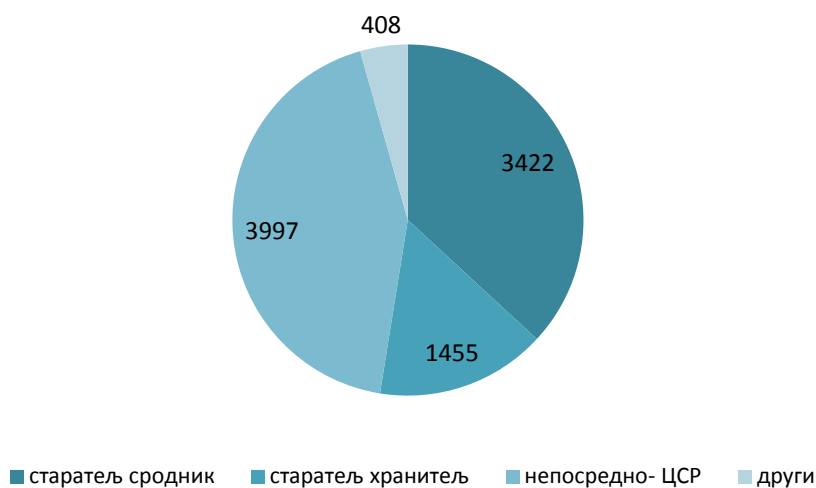
Извор: Извештај ЦСР

Графикон 10 - Број новоевидентиране деце према разлозима примене старатељске заштите, 2014.

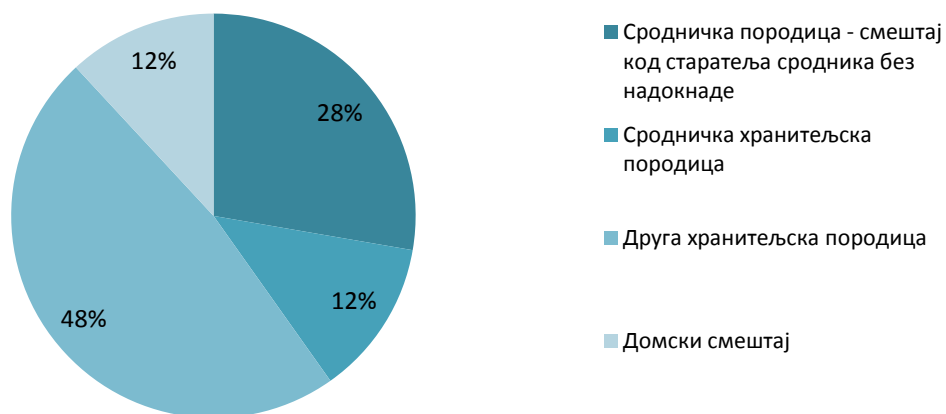
Извор: Извештај ЦСР

Графикон 11 - Деца под старатељством према вршиоцу дужности старатеља, 2014. (у %)

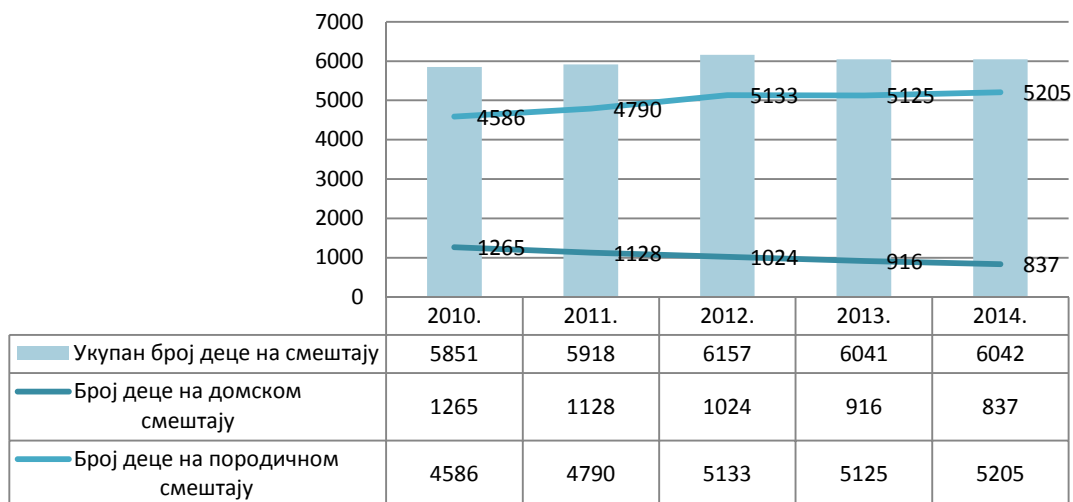
Извор: Извештај ЦСР

Графикон 12 - Број деце под старатељством према врсти смештаја, 2014. (у %)

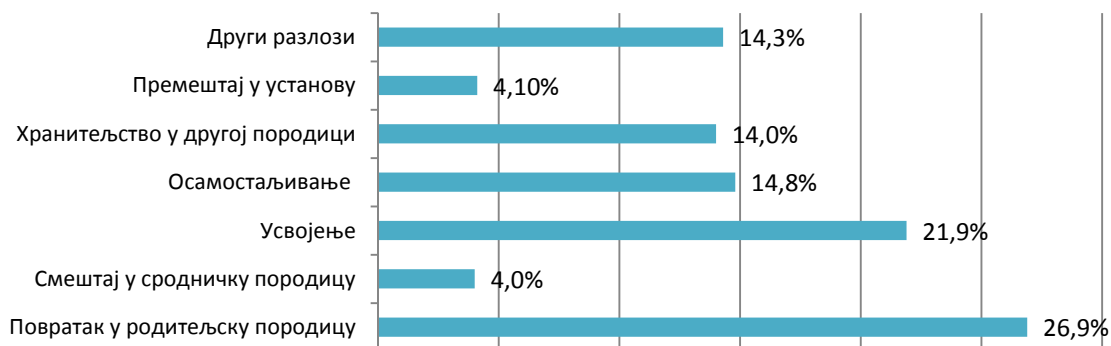
Извор: Извештај ЦСР

Графикон 13 - Деца корисници услуга домског и породичног смештаја, 2010 – 2014.

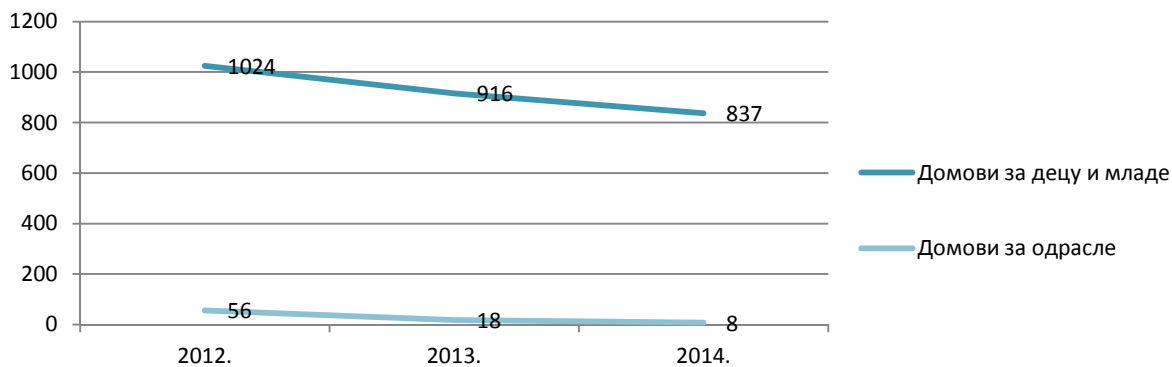
Извор: МРЗБСП

Графикон 14 - Разлози престанка породичног смештаја, 2014.

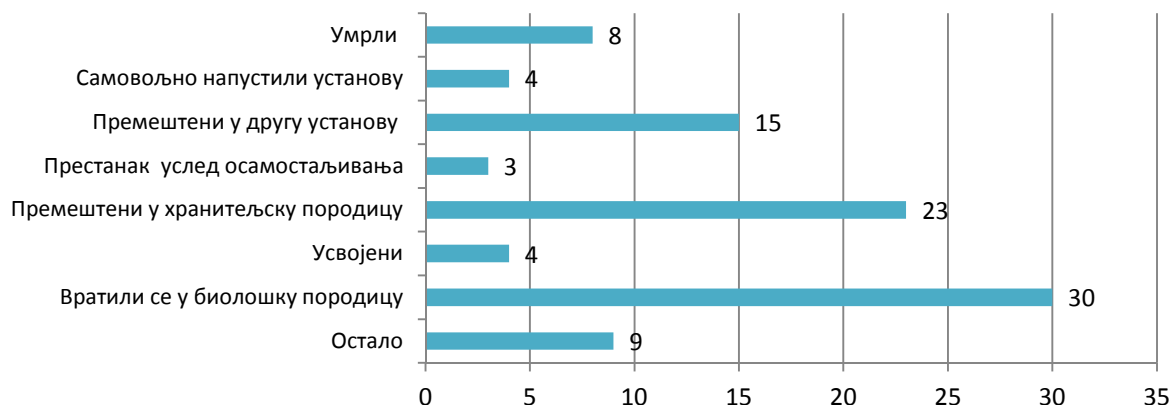
Извор: Извештај ЦСР

Графикон 15 - Деца на домском смештају према врсти установа у систему социјалне заштите, 2014.

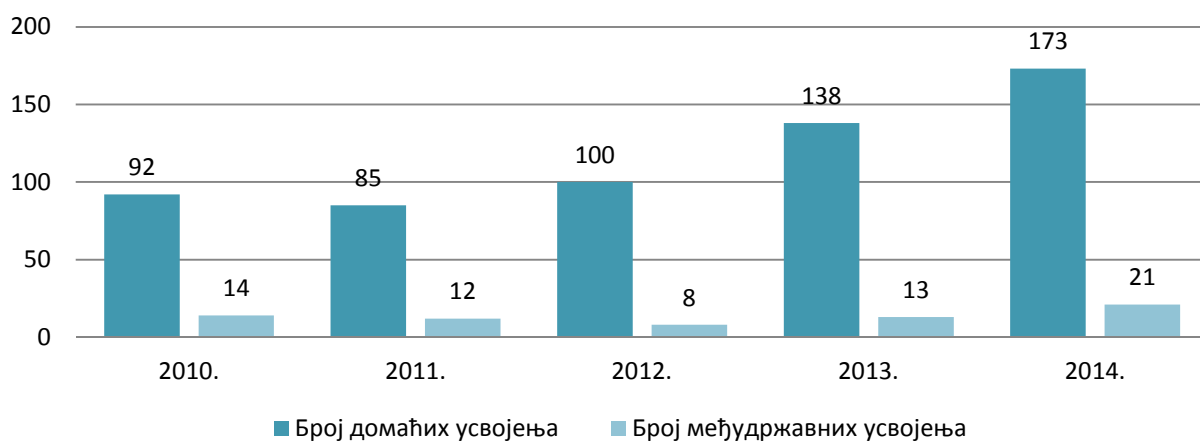
Извор: МРЗБСП

Графикон 16 – Број деце према разлозима престанка домског смештаја у 2014. години

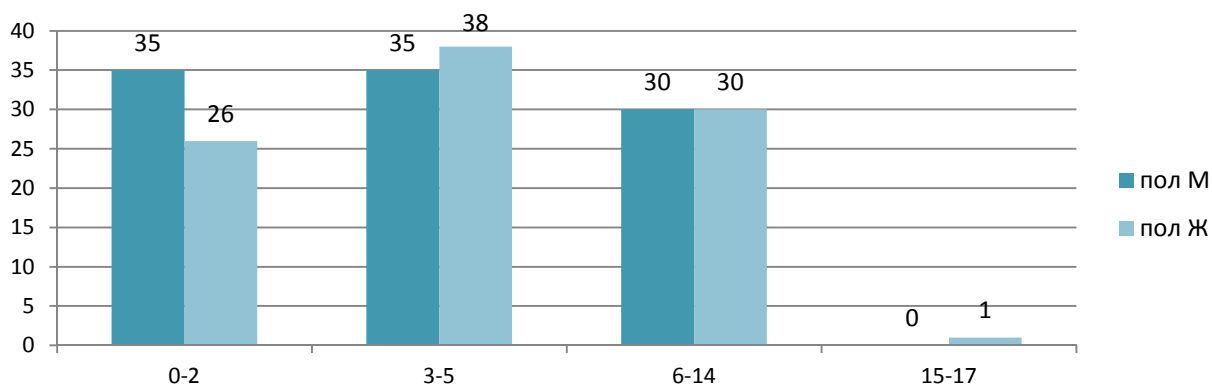
Извор: Извештај установа за смештај

Графикон 17 – Број усвојене деце према врсти у којој је усвојење реализовано, 2010 – 2014.

Извор: МРЗСП

Графикон 18 – Деца за коју је реализовано усвојење према полу и узрасту, 2014.

Извор: Извештај ЦСР

ДЕЦА ЖРТВЕ НАСИЉА У ПОРОДИЦИ

Насиље у породици

Насиље у породици је понашање којим један члан породице угрожава телесни интегритет, душевно здравље или спокојство другог члана породице. Насиље у породици је прописано Породичним законом, али је и кривично дело.

Под насиљем у породици Породични закон предвиђа следеће радње:

- наношење или покушај наношења телесне повреде;
- изазивање страха претњом убиства или наношења телесне повреде члану породице или њему блиском лицу;
- присиљавање на сексуални однос;
- навођење на сексуални однос или сексуални однос са лицем које није навршило 14. годину живота или немоћним лицем;
- ограничавање слободе кретања или комуницирања са трећим лицима;
- вређање, као и свако друго дрско, безобзирно и злонамерно понашање;

Насиље у породици може да се испољава у различитим облицима:

1. **Физичко насиље:** подразумева коришћење делова тела или оружја ради претње, казне, контролисања или повређивања друге особе. Врши се на различите начине и различитим средствима, а за последицу има лаку телесну повреду или у појединим случајевима и тешку телесну повреду. Оно обухвата: батине, повреде оштрим и тупим предметима, ударање, шутирање, дављење, бацање, наношење опекотина, гађање разним предметима, ломљење било ког дела тела, итд.
2. **Психичко насиље:** састоји се у озбиљној претњи да ће се напасти живот или тело члана породице. Претња треба да буде озбиљна и да изазове осећање угрожене сигурности. Психичко насиље се односи такође на застрашивање, констатно критиковање, потцењивање, различите оптужбе, емоционално уцењивање, стварање несигурности код жртве, вербално злостављање, узнемиравање, малтретирање итд.
3. **Сексуално насиље:** подразумева сваку повреду полне слободе и морала, сваки вид деградирања и понижавања на сексуалној основи, сваки вид присиљавања на сексуални однос и силовање. Оно представља коришћење присилних сексуалних радњи којима се доминира, манипулише, прети и повређује друга особа. Ову врсту насиља често прати и физичко и психичко насиље, а често се ти случајеви насиља врше истовремено.
4. **Економско насиље:** подразумева одузимање новца и вредних ствари, контролисање зараде и примања, забрана члану да располаже својим и заједничким приходима, забрана члану да се запосли и оствари сопствене приходе, одузимање средстава за рад, наметање обавезе сталног подношења детаљних извештаја о трошењу новца и др.

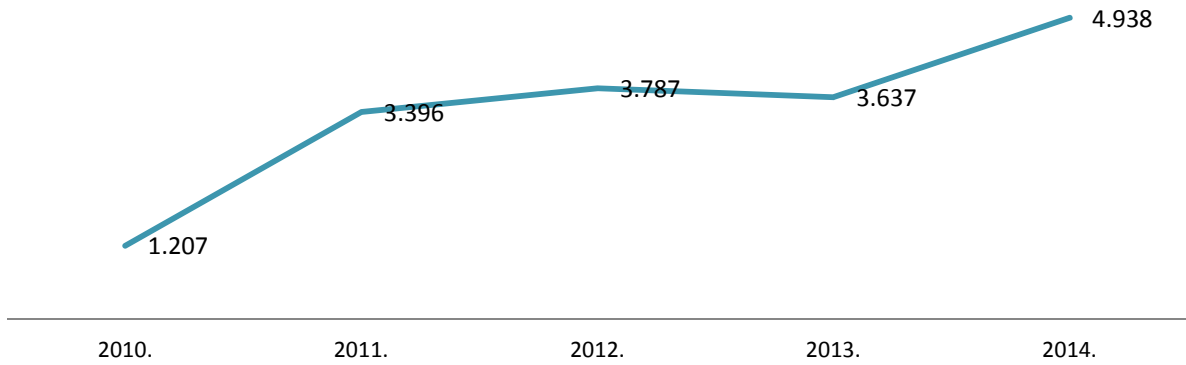
Деца жртве насиља и занемаривања

Према Закону о социјалној заштити, деца жртве насиља и занемаривања су деца код које постоји опасност да ће постати жртве или ако јесу жртве злостављања, занемаривања, насиља и експлоатације, односно ако су им физичко, психичко или емоционално благостање и развој угрожени деловањем или пропустима родитеља, старатеља или друге особе која се о њима непосредно стара.

Преглед најважнијих запажања:

- Број деце која су ЦСР евидентирана као жртве насиља у 2014. износи 4.938, а преко 90% породица у којима се врши насиље над децом су биолошке породице. Насиље у усвојитељским породицама је на истом нивоу као и претходне године (2 породице), док је у хранитељским породицама забележено 13 случајева насиља, што је мање него у претходном извештајном периоду. Према подацима ЦСР у 2014. години је евидентирано 103 „других породица“, што представља пораст у односу на претходну годину, односно захтева детаљнију анализу (Графикон 19).
- У односу на облике насиља, занемаривање као врста насиља над децом је у сталном порасту у последњих пет година. У 2014. години евидентиран је 1.991 случај занемаривања деце.
- У 2014. години физичко и психичко насиље над децом је у порасту у односу на претходне године, а подаци показују да је у 2014. години било 1.423 деце жртава физичког насиља и 1.346 деце жртава психичког насиља (Графикон 20).
- Према полној структури деце жртава насиља, удео девојчица и дечака према подацима за 2014. годину је готово изједначен у свим врстама насиља, изузев код сексуалног насиља, где је доминантан удео девојчица које чине 80% жртава овог вида насиља (Графикони 21, 22, 23, 24). У односу на полну структуру, дечаци су такође више изложени економском насиљу.
- Број поступака за заштиту деце жртава насиља у породици које је центар за социјални рад покренуо по службеној дужности у 2014. години је 1.019 што је незнатно мање од броја поступака из претходног извештајног периода (Графикон 25).
- У 2014. години ЦСР су евидентирали 497 случајева измештања детета из породице због случајева насиља у породици или занемаривања детета.
- У 2014. години у 130 ЦСР су успостављени интерни тимови за заштиту жртава насиља у породици и партнерским односима, у којима су ангажовани чланови тима са пожељним личним и професионалним компетенцијама и знањима у односу на ову категорију корисника.

Графикон 19 - Број деце жртава насиља на евиденцији ЦСР, 2010 – 2014.

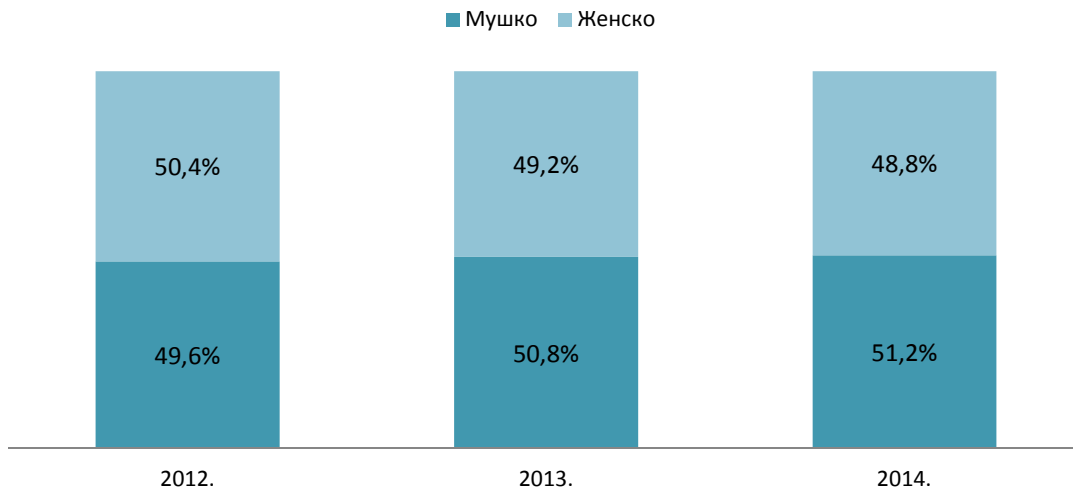
Извор: Извештаји ЦСР

Графикон 20 - Деца жртве насиља на евиденцији ЦСР према врсти насиља, 2010 – 2014.

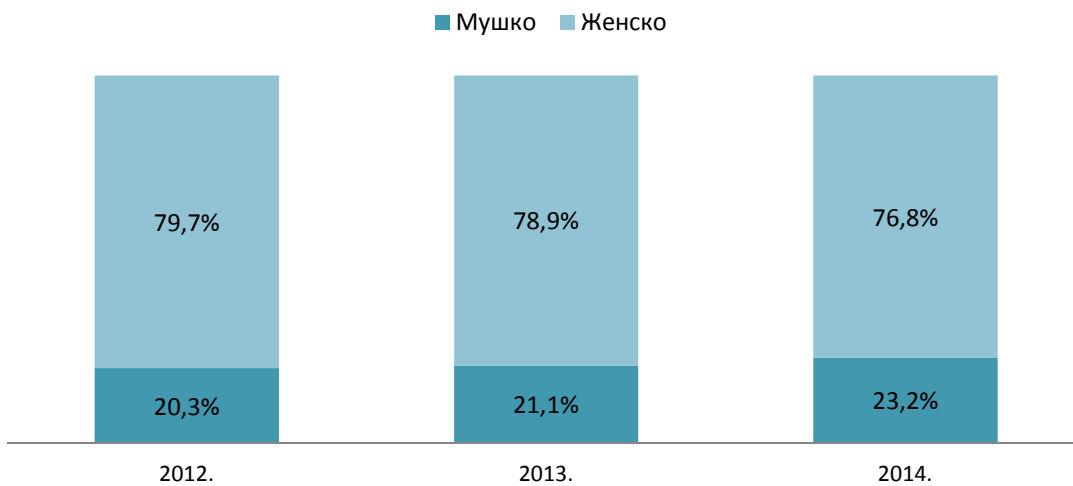
Извор: Извештаји ЦСР

Графикон 21 - Деца жртве физичког насиља у породици на евиденцији ЦСР према полној структури, 2012 – 2014. (у %)

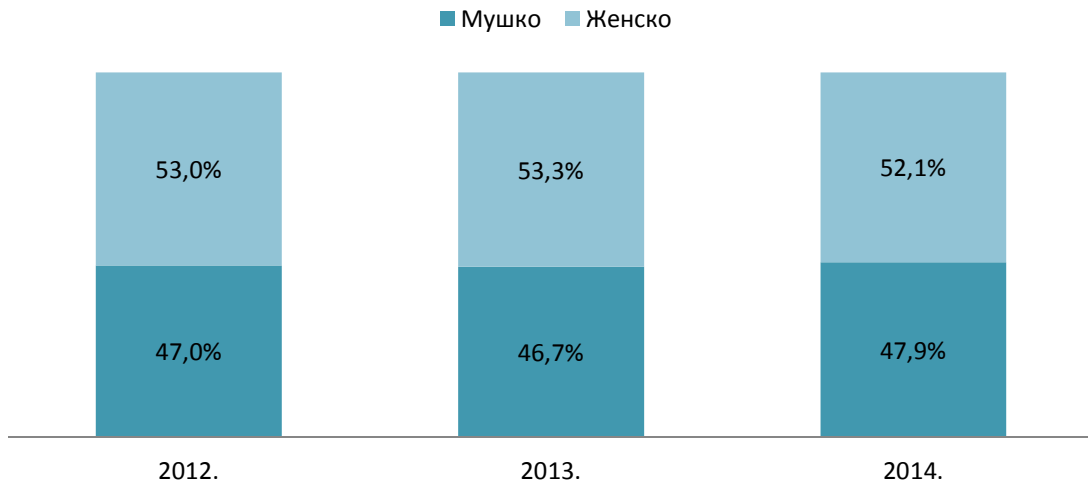
Извор: Извештаји ЦСР

Графикон 22 - Деца жртве сексуалног насиља у породици на евиденцији ЦСР према полној структури, 2012 – 2014. (у %)

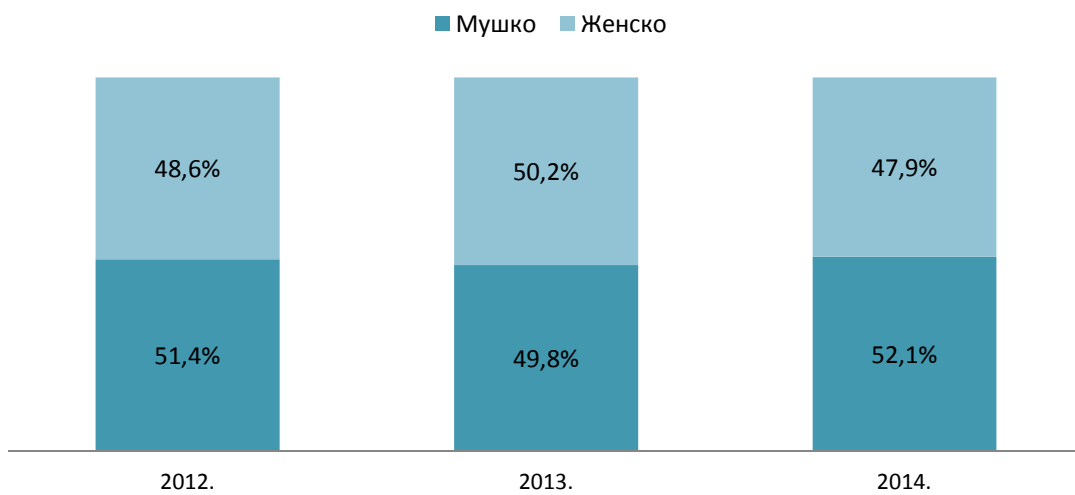
Извор: Извештаји ЦСР

Графикон 23 - Деца жртве психичког насиља у породици на евиденцији ЦСР према полној структури, 2012 – 2014. (у %)

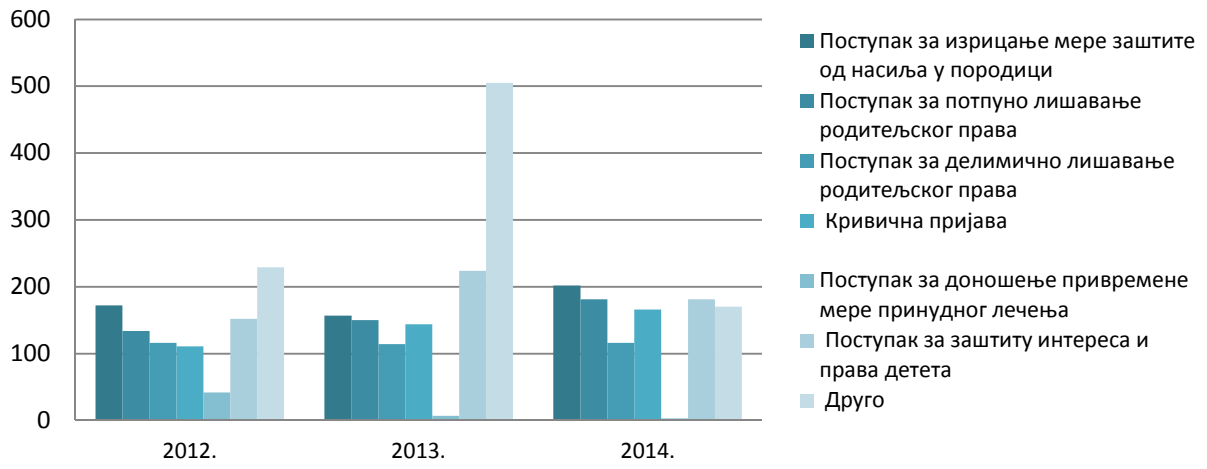
Извор: Извештаји ЦСР

Графикон 24 - Деца жртве занемаривања на евиденцији ЦСР према полној структури, 2012 – 2014. (у %)

Извор: Извештаји ЦСР

Графикон 25 - Поступци које је ЦСР покренуо за заштиту деце жртава насиља, 2012 – 2014.

Извор: Извештаји ЦСР

ДЕЦА СА ПРОБЛЕМИМА У ПОНАШАЊУ

Релевантни законски оквир не препознаје формулацију „деца са проблемима у понашању“, али се термин може поистоветити са корисничком групом формулисаном у Закону о социјалној заштити која обухвата децу која чине кривична дела или прекршаје, у сукобу су са родитељима, старатељем и заједницом те ако својим понашањем угрожавају себе и околину.

Проблеми у понашању деце се најчешће перцепирају као понашања која доводе до сукоба деце и младих са социјалном средином, друштвеним и законским нормама. Она укључују антисоцијално понашање, делинквенцију и поремећаје понашања. Термином се обухвата кршење друштвених норми понашања, укључујући пркосно и изразито непослушно понашање деце, бежање из куће, школе и др.

Деца и млади у сукобу са законом се односи на децу и младе који су у контакту са кривичноправним системом због сумње, оптужбе или осуде да су починила кривично дело.

Малолетничка делинквенција подразумева кршење законских норми. Малолетничка делинквенција се односи на чињење кривичних дела од стране малолетног лица, који је, по нашем закону, **особа од 14 до 18 година живота**. Васпитне мере које суд може изрећи су:

- Мере упозорења и усмеравања: судски укор и посебне обавезе,
- Мере појачаног надзора: појачан надзор од стране родитеља, усвојитеља или старатеља, појачан надзор у другој породици, појачан надзор од стране органа старатељства, појачан надзор уз дневни боравак у одговарајућој установи за васпитавање и образовање малолетника,
- Заводске мере: упућивање у васпитну установу, упућивање у васпитно - поправни дом, упућивање у посебну установу за лечење и оспособљавање.

Деца која учествују у извршењу кривичних дела

Према Кривичном закону Републике Србије дететом се сматра лице које није навршило 14 година. Законом о малолетним починиоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица, прописано је да се према лицу које у време извршења кривичног дела није навршило 14 година не могу изрећи кривичне санкције ни применити друге мере предвиђене законом.

Васпитни налог је посебна мера предвиђена Законом о малолетницима која нема карактер кривичне санкције, чија је сврха непокретање кривичног поступка према малолетном учиниоцу кривичног дела или обустава поступка, са циљем да се васпитним налогом утиче на правилан развој малолетника и јачање његове личне одговорности и превенира даље чињење кривичних дела. Васпитни налози су:

- Поравнање са оштећеним како би се накнадом штете, извињењем, радом или на неки други начин отклониле, у целини или делимично, штетне последице дела,
- Редовно похађање школе или редовно одлажење на посао,
- Укључивање, без накнаде, у рад хуманитарних организација или послове социјалног, локалног или еколошког садржаја,
- Подвргавање одговарајућем испитивању и одвикавању од зависности изазване употребом алкохолних пића или опојних дрога,
- Укључивање у појединачни или групни третман у одговарајућој здравственој установи или саветовалишту.

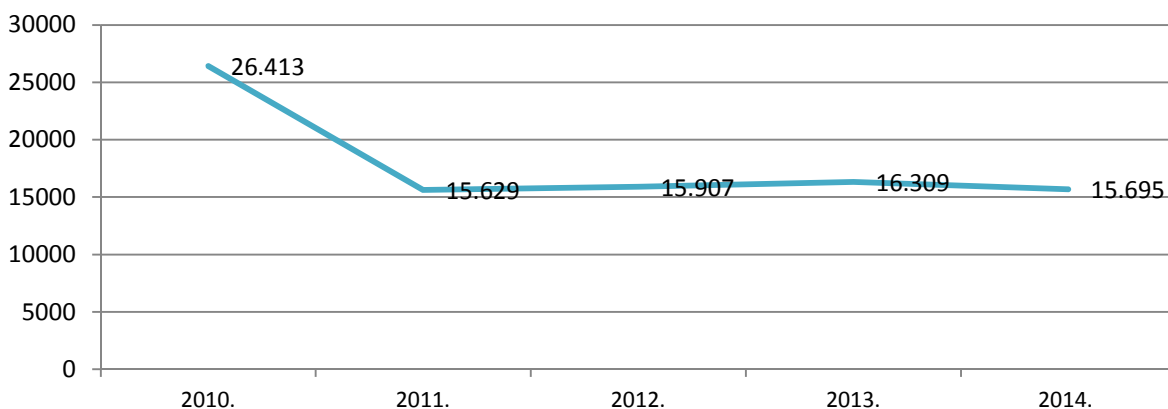
Преглед најважнијих запажања:

- Према подацима центара за социјални рад, у 2014. години на евиденцији је укупно 15.695 деце са проблемима у понашању. У периоду од 2011. до 2013. године присутан је, према евиденцији ЦСР, релативно стабилан број деце са проблемима у понашању (Графикон 26).
- У 2014. години укупно је изречен 681 васпитни налог. Подаци указују на тренд благог пораста примене диверзионих мера и поступака према малолетним починиоцима кривичних дела. Када је реч о појединачним васпитним налозима, и даље је најзаступљеније укључивање у хуманитарни рад са 46%, затим поравнање са оштећеним са 27% и на крају редовно похађање школе са 18%. Преостала два васпитна налога, саветодавни рад и испитивање и одвикавање од злоупотребе психоактивних супстанци, изречена су у далеко мањем броју случајева, што је директно условљено тешкоћама у реализацији ових васпитних налога, а не реалним потребама малолетника за овом врстом услуга (Графикон 27).
- Број изречених васпитних мера према малолетницима у 2014. години је 3.269. У односу на укупан број изречених васпитних мера, мере појачаног надзора износе 64%, васпитне мере посебне обавезе чине 28%, заводске васпитне мере 6%, а васпитне мере безбедности 2% (Графикон 28).
- Укупан број малолетника са изреченом васпитном мером посебне обавезе у 2014. години износи 907 (Графикон 29). Најзаступљенија је, као и у претходној години, посебна обавеза која се односи на хуманитарни рад и редовно похађање школе (Графикон 30).
- У 2014. години изречено је 2.093 васпитних мера појачаног надзора (Графикон бр. 31). Удео мере појачаног надзора од стране органа старатељства у односу на укупан број ових мера је 59% (Графикон 32).
- Учешће заводских васпитних мера је у благом опадању у претходне три године (Графикон 33). И даље је најзаступљенија васпитна мера упућивања у васпитно-поправни дом, која чини преко 57% свих изречених заводских мера (Графикон 34).
- У установама за васпитање деце и омладине доминантан је број дечака који у 2014. години чине 90,2% смештених корисника. Број девојчица у овим установама је у константном опадању. У 2009. години удео девојчица у укупном броју смештених корисника износио је 23,6%, а 2014. године девојчице су чиниле 9,8% свих корисника установа за васпитање деце и омладине (Графикон 35).
- У установама за васпитање деце и омладине, према старосној структури, најзаступљенија је узрасна група од 14 до 17 година чији удео износи 72,8%. Од априла 2011. године и ступања на снагу Закона о социјалној заштити, делатност установа за васпитање је опредељена на реализацију васпитних мера, што значи да за децу до 14 година старости не постоји законски основ за упућивање у установу за

васпитање. Ипак, у структури деце на смештају у 2014. години, старосна група до 14 година је заступљена са уделом од 27,2% (Графикон 36).

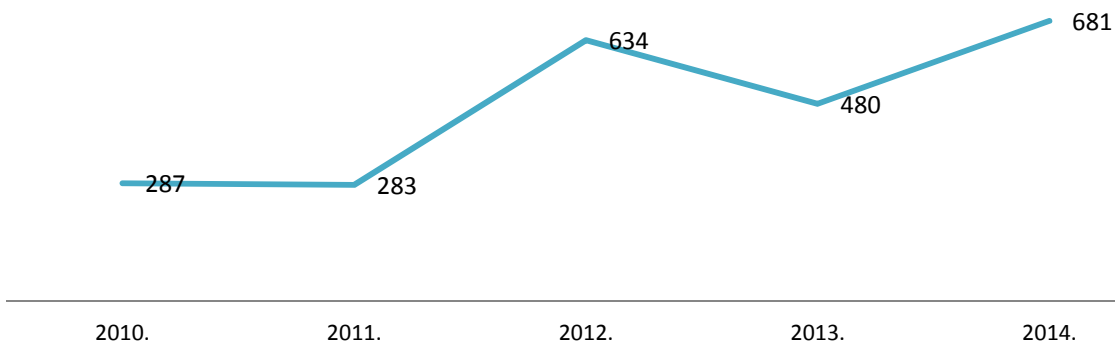
- Према дужини боравка, у 2014. години, највећи број корисника, односно 47,6%, борави у установи између једне и две године, док чак 10,5% корисника борави између три и четири године, а 2,9% борави преко пет година (Графикон 37).
- Удео корисника у установама за васпитање деце и омладине који су смештени по одлуци суда у 2014. години је 47%, а удео корисника који су смештени по решењу органа старатељства 53% (Графикон 38).

Графикон 26 - Деца са проблемима у понашању на евиденцији ЦСР, 2010 – 2014.

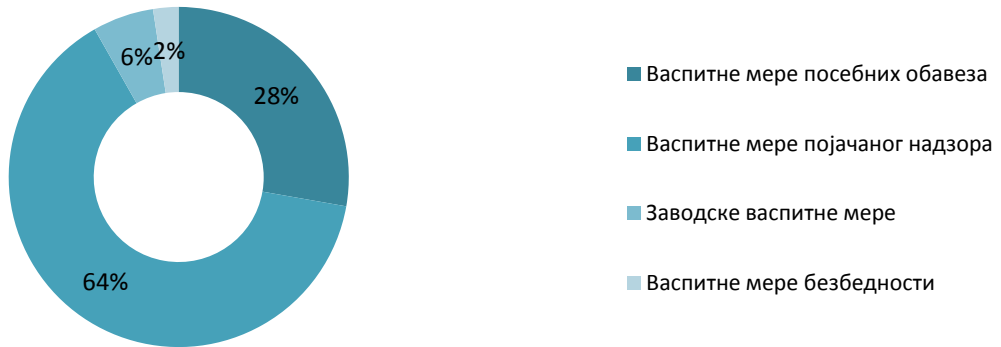
Извор: Извештаји ЦСР

Графикон 27 - Број изречених васпитних налога према евиденцији ЦРС, 2010 – 2014.

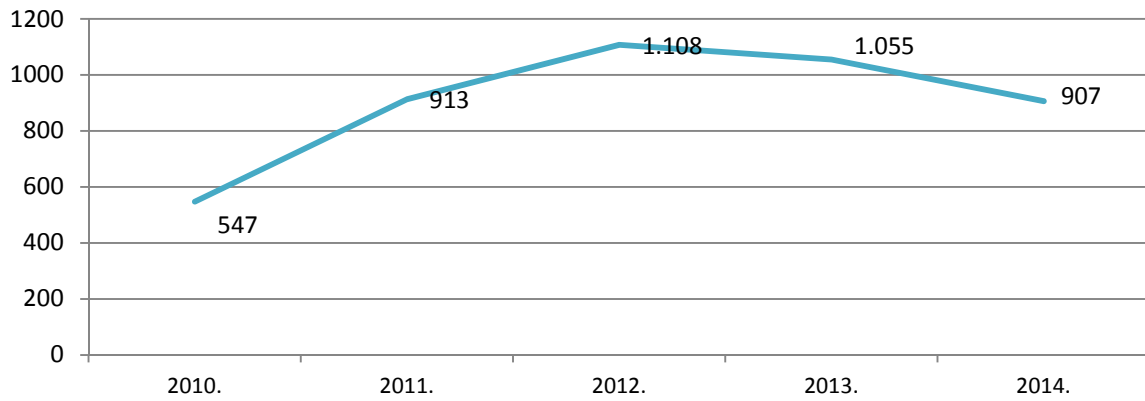
Извор: Извештаји ЦСР

Графикон 28 - Структура изречених васпитних мера према малолетницима, 2014. (у %)

Извор: Извештаји ЦСР

Графикон 29 - Број малолетника са изреченом мером посебне обавезе од стране суда према евиденцији ЦСР, 2010 – 2014.

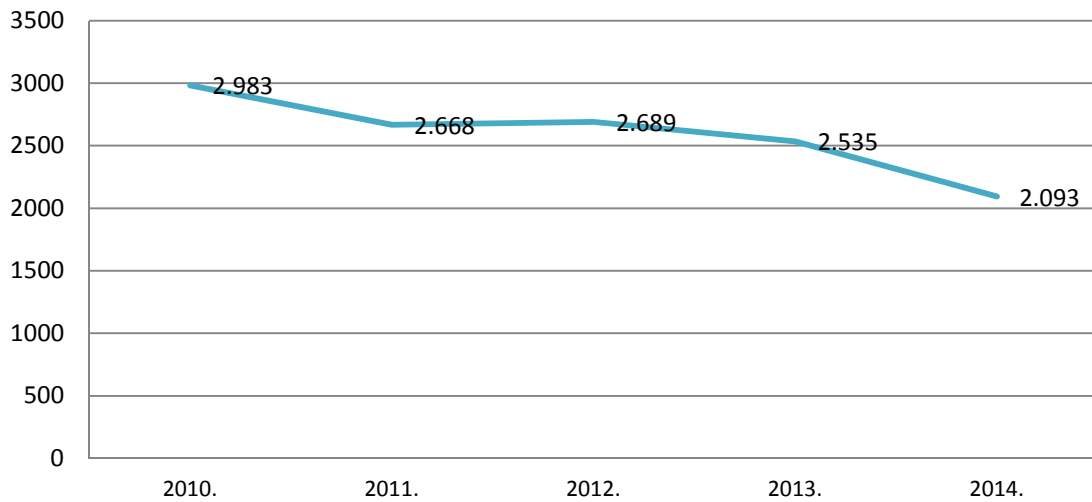
Извор: Извештаји ЦСР

Графикон 30 - Структура изречених васпитних мера према малолетницима према врсти мера, 2014.

Извор: Извештаји ЦСР

Графикон 31 - Изречене васпитне мере појачаног надзора на евиденцији ЦСР, 2010 - 2014.

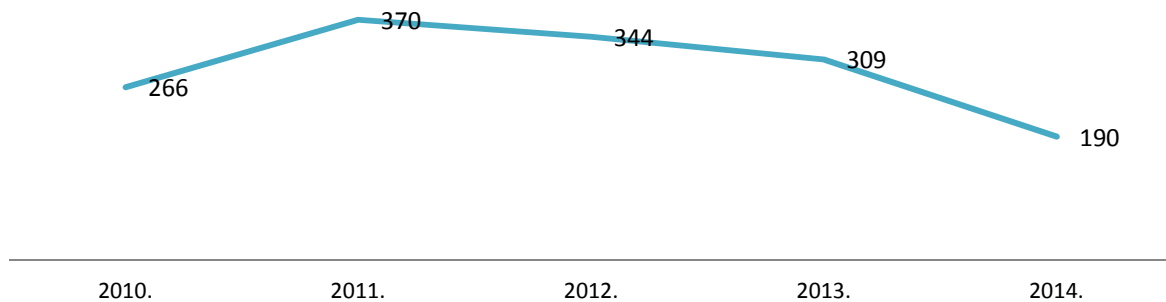
Извор: Извештаји ЦСР

Графикон 32 - Васпитне мере појачаног надзора на евиденцији ЦСР према врстама појачаног надзора, 2010 – 2014.

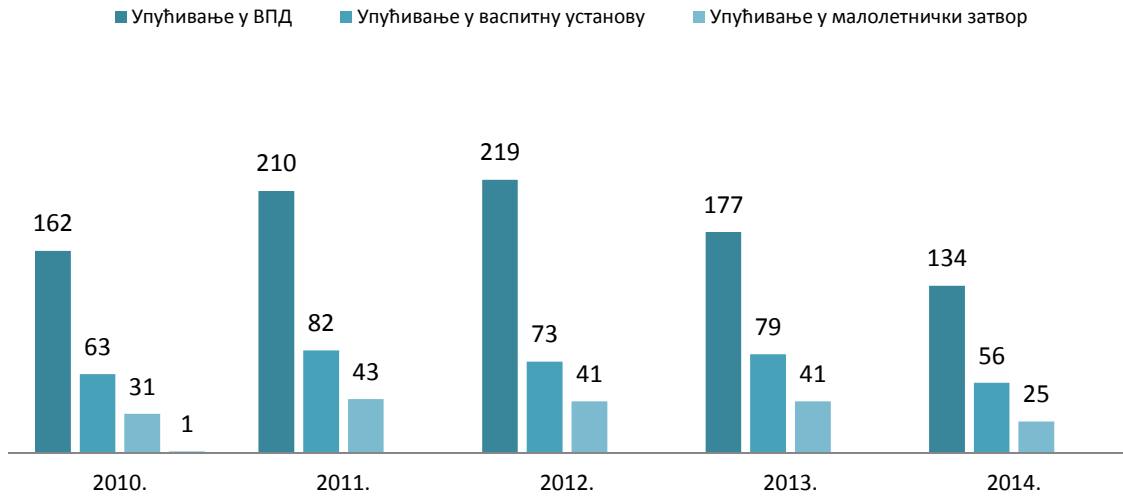
Извор: Извештаји ЦСР

Графикон 33 - Број изречених заводских васпитних мера према евиденцији ЦСР, 2010 – 2014.

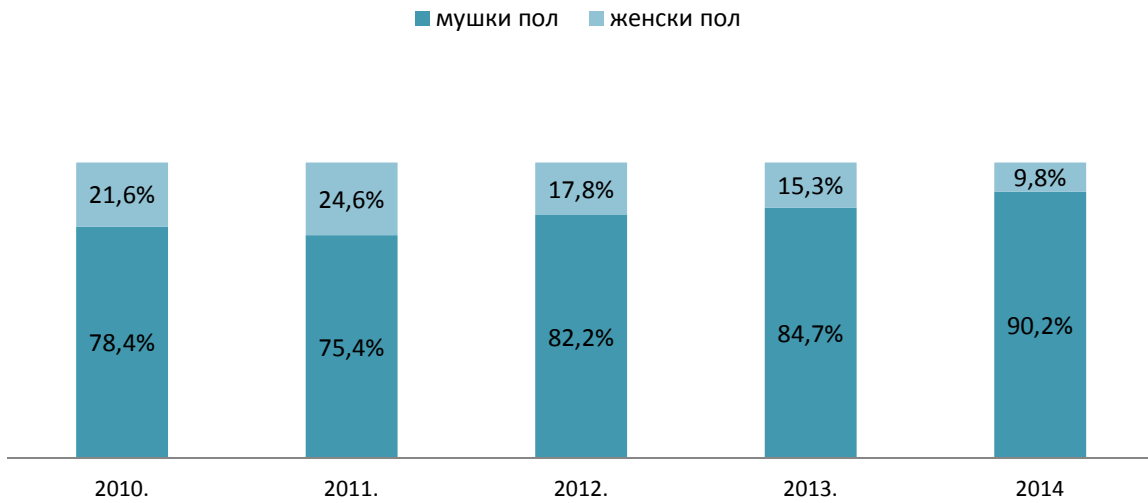
Извор: Извештаји ЦСР

Графикон 34 - Број изречених заводских васпитних мера према евиденцији ЦСР, 2010 – 2014.

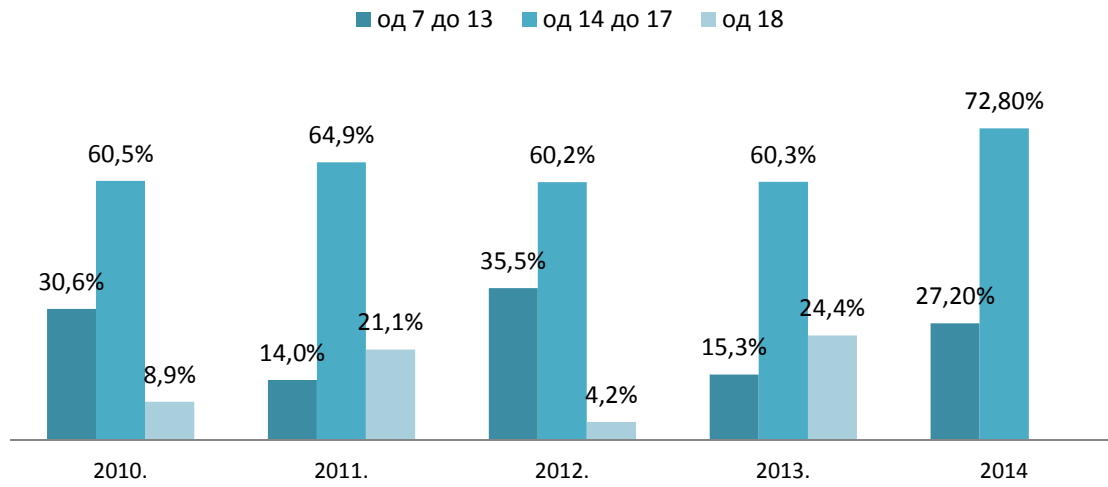
Извор: Извештаји ЦСР

Графикон 35 - Корисници смештаја у установама за васпитање деце и младих према полу, 2010 – 2014. (у%)

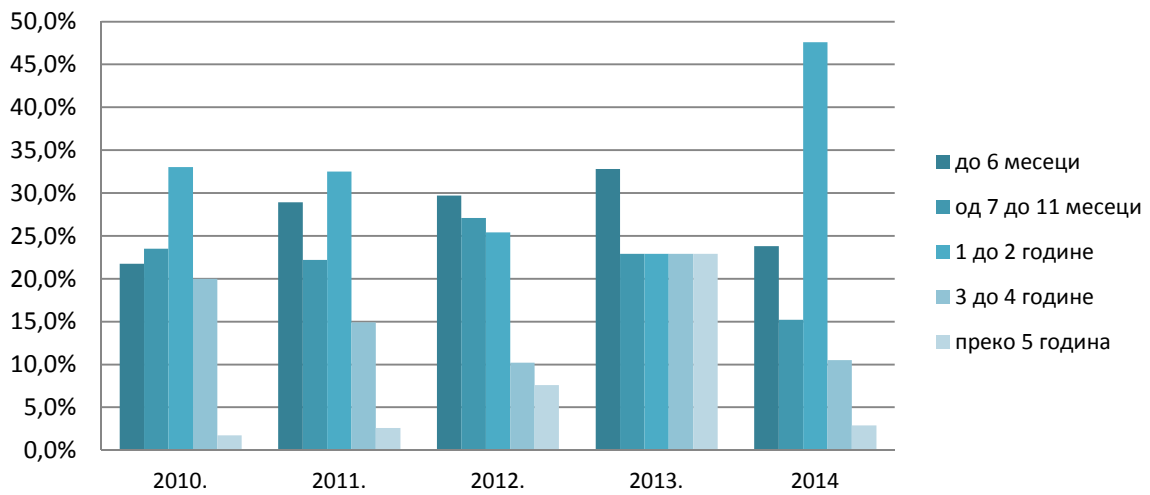
Извор: Извештаји ЦСР

Графикон 36 - Корисници смештаја у установама за васпитање деце и младих према узрасту, 2010 – 2014. (у %)

Извор: Извештаји ЦСР

Графикон 37 - Корисници смештаја у установама за васпитање деце и младих према дужини боравка, 2010 – 2014.

Извор: Извештаји установа за васпитање деце и младих

Графикон 38 - Корисници према начину упућивања у установе за васпитање деце и младих, 2010 – 2014.

Извор: Извештаји установа за васпитање деце и младих

ДЕЦА ИЗ ПОРОДИЦА У КРИЗИ

Деца чији се родитељи споре око вршења родитељског права

Закон о социјалној заштити препознаје групу деце чији се родитељи споре око вршења родитељског права, односно деце чији су:

- 1) родитељи у поступку развода брака,
- 2) родитељи након развода брака споре око регулисања личних односа детета са родитељем са којим не живи,
- 3) родитељи споре око издржавања.

Лишавање родитељског права

Према Породичном закону родитељ може бити потпуно или делимично лишен родитељског права. До потпуног лишења родитељског права долази када родитељ злоупотребљава права или грубо занемарује дужности из садржине родитељског права. До делимичног лишења родитељског права долази уколико родитељ несавесно врши права или дужности из садржине родитељског права.

Надзор над вршењем родитељског права

Превентивни надзор над вршењем родитељског права обавља орган сатартелства када доноси одлуке којима омогућава родитељима да врше родитељско право у циљу заштите интереса детета.

Корективни надзор над вршењем родитељског права обавља орган старатељства када је интерес детета у билошкој породици угрожен, а процењује се да постоји капацитет породице да се постигне позитивна промена и унапреде родитељске компетенције, односно да се одговори на потребе детета на примеренији начин.

Мере корективног надзора су:

- Упозорење родитељима на недостатке у вршењу родитељских права
- Упућивање родитеља на разговор у породично саветовалиште или у установу специјализовану за посредовање у породичним односима
- Захтев родитељима да положи рачун о управљању имовином детета.

Саветодавно-терапијске и социо-едукативне услуге пружају се као вид помоћи појединцима и породицама који су у кризи ради унапређивања породичних односа, превазилажења кризних ситуација и стицања вештина за самосталан и продуктиван живот у друштву.

Саветодавно усмеравање је активност стручног радника у ЦСР која се у оквиру редовног рада са корисником спроводи без упућивања на посебну услугу.

Преглед најважнијих запажања:

- Учешће деце која живе у биолошким породицама у односу на укупан број деце у систему социјалне заштите је 95%. Преосталих 5% чине деца без родитељског старања. У протекле три године није било значајнијих померања у односу на наведене податке.

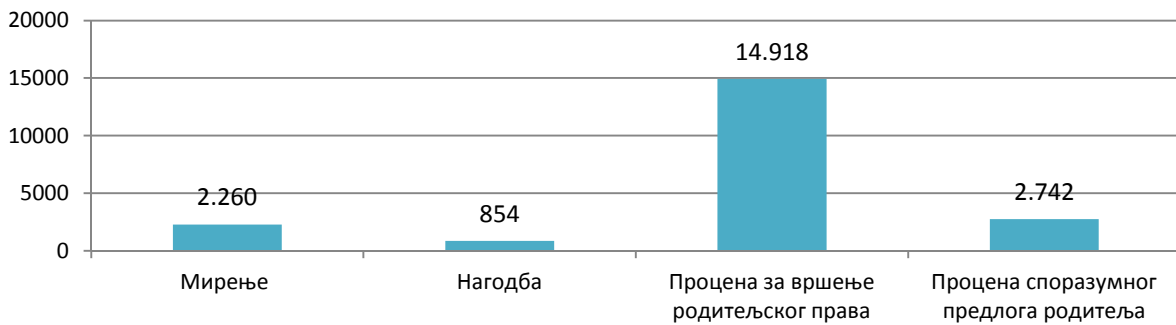
- Укупан број деце из породица у којима се родитељи споре око вршења родитељског права у 2014. години износи 14% од укупног броја деце на евиденцији ЦСР. Укупно 72% деце је из спорова родитеља који се у ЦСР окончавају проценом, тј. само 28% је оне деце код чијих родитеља је дошло до нагодбе - имају споразум о вршењу родитељског права или се спроводи мирење родитеља (Графикони 39 и 40).
- У односу на врсту поступака за заштиту права детета и даље доминира број поступака (мерено бројем налаза које суду доставља ЦСР) који се тичу вршења родитељског права са 63%, док је значајно мањи број поступака којим се регулишу лични односи детета и родитеља и поступака који се тичу учешћа родитеља у издржавању детета. Треба напоменути да на евиденцији ЦСР нису сви поступци за одређивање учешћа родитеља у издржавању детета - судови их спровode без обавезе за укључивањем органа старатељства, те је број деце из ових спорова сигурно већи (Графикони 41 и 42).
- Број поступака за лишење родитељског права које је покренуо ЦСР у 2014. години је смањен за једну четвртину - 552 поступка покренута у 2013, а 400 у 2014. години (Графикон 43).
- У 2014. години је донето 487 решења о мерама корективног надзора у односу на родитеље и у константном је опадању у претходне три године. Примена мере превентивног надзора је у благом порасту у односу на претходне године и у 2014. години износи 1.411. У односу на укупан број мера корективног надзора доминира „упозорење родитељима о недостацима у вршењу родитељског права“, које се јавља у 355 случајева (Графикони 44 и 45).
- Када говоримо о интервенцијама које ЦСР предузима у циљу креирања позитивне промене у животу корисника, и појединца и породице, саветодавно усмеравање се у 2014. години примењивало у 112.165 случаја. Највећи број је у домену усмеравања лица у стању социјалне потребе 78.313, а значајно мањи у помоћи за сређивање брачних породичних односа 18.024, и помоћи у васпитању и развојним проблемима деце 15.828 (Графикон 46).
- Упућивање на саветодавне услуге ван ЦСР, или у посебној јединици ЦСР, показује пораст у свим облицима (породична терапија, медијација, друге саветодавне услуге). У односу на прошлу годину, ЦСР је у 2014. години упутио укупно 9.892 корисника на коришћење ових услуга (Графикон 47).

Графикон 39 - Деца чији се родитељи споре око начина вршења родитељског права, 2010 – 2014.

Извор: Извештај ЦСР

Графикон 40 - Деца из породица према којима је ЦСР спроводио поступке за вршење родитељског права, 2014.

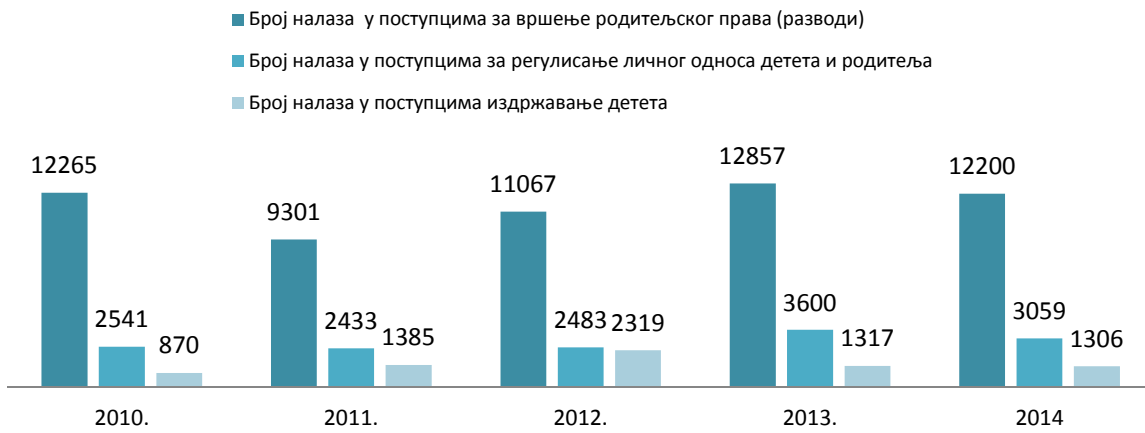
Извор: Извештај ЦСР

Графикон 41 - Број достављених налаза суду у којима се одлучује о заштити права детета, 2014.

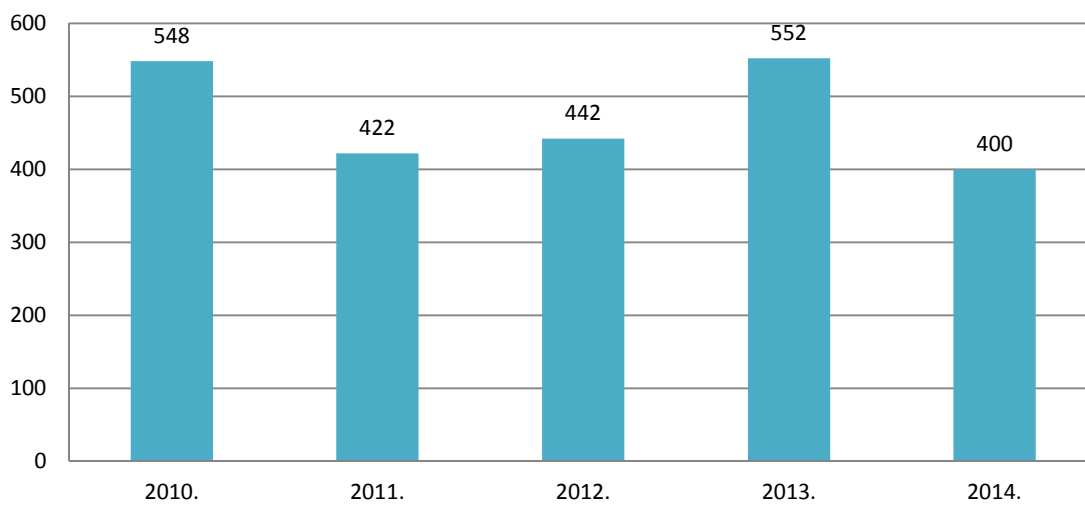
Извор: Извештај ЦСР

Графикон 42 - Поступци – спорови за вршење родитељског права, 2010 – 2014.

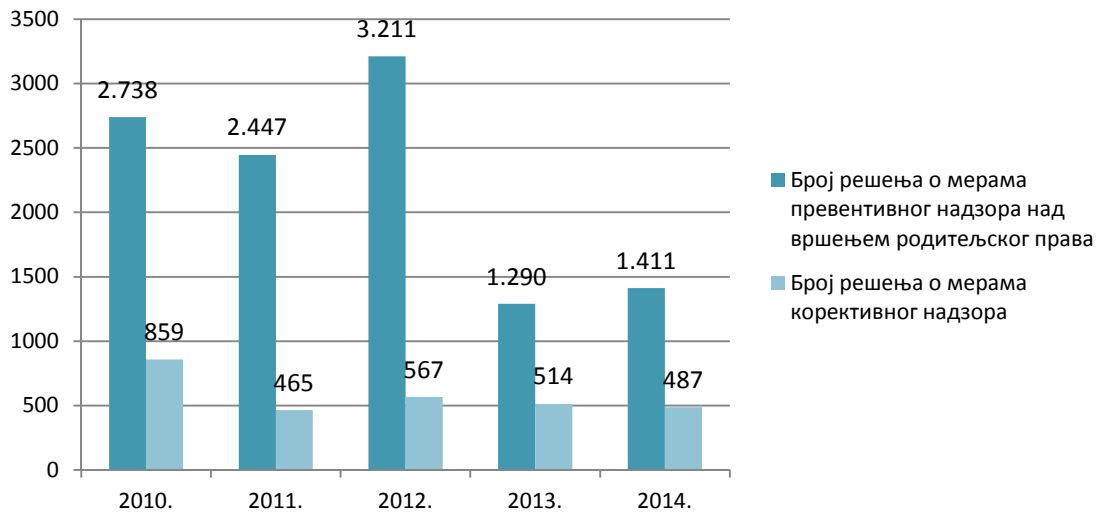
Извор: Извештај ЦСР

Графикон 43 - Предлози за лишење родитељског права, 2014.

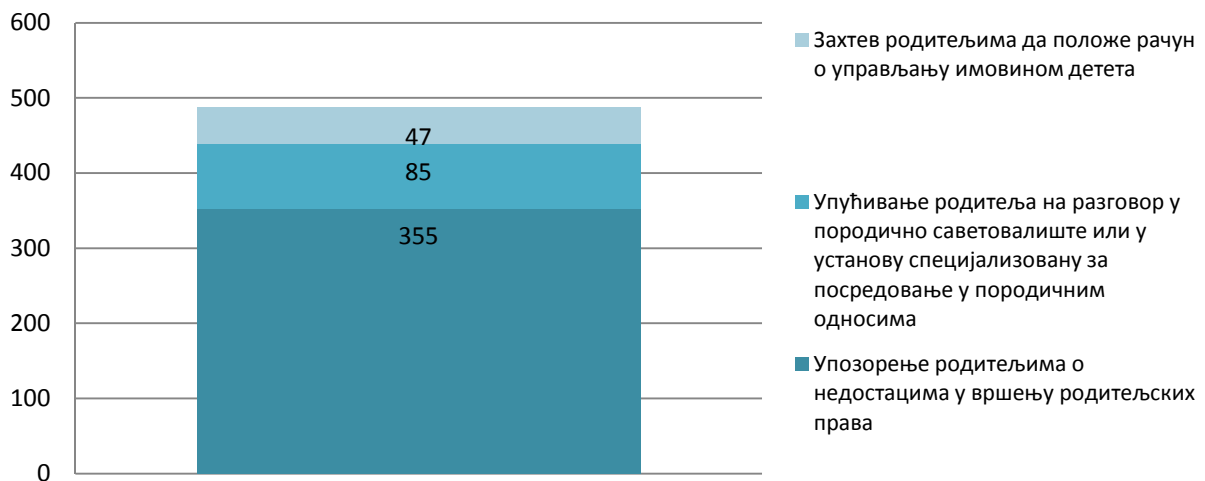
Извор: Извештај ЦСР

Графикон 44 - Решења о мерама надзора над вршењем родитељског права, 2010 – 2014.

Извор: Извештај ЦСР

Графикон 45 - Структура облика мера корективног надзора над вршењем родитељског права, 2014.

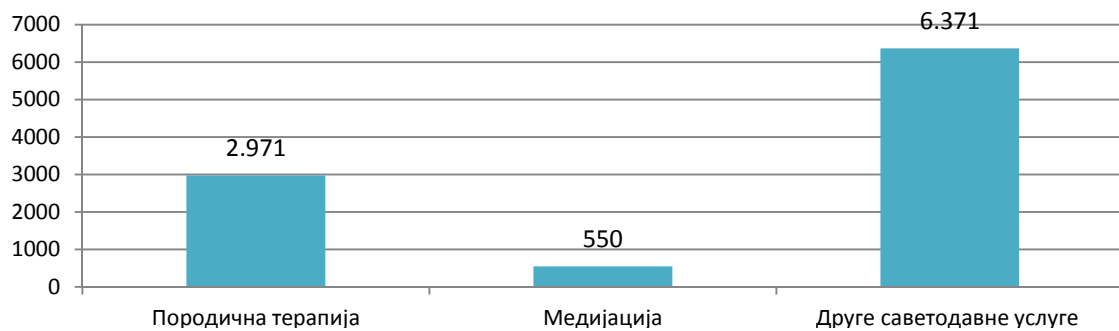
Извор: Извештај ЦСР

Графикон 46 - Саветодавно усмеравање према врстама, 2014.

Извор: Извештај ЦСР

Графикон 47 - Структура упута ЦСР за коришћење саветодавно–терапијских и социо–едукативних услуга, 2014.

Извор: Извештај ЦСР

ДЕЦА СА СМЕТЊАМА У РАЗВОЈУ

Деца са сметњама у развоју, према Закону о социјалној заштити (члан 41), су корисници услуга социјалне заштите ако имају сметње у развоју (телесне, интелектуалне, менталне, сензорне, говорно-језичке, социо-емоционалне, вишеструке), а њихове потребе за негом и материјалном сигурношћу превазилазе могућности породице.

Право на додатак за помоћ и негу другог лица има лице коме је због телесног или сензорног оштећења, интелектуалних потешкоћа или промена у здравственом стању, неопходна помоћ и нега другог лица да би задовољило своје основне животне потребе (члан 92. Закона о социјалној заштити).

Право на посебну новчану накнаду има један од родитеља који није у радном односу, а који најмање 15 година непосредно негује своје дете које је остварило право на увећани додаток за помоћ и негу другог лица у смислу ст. 1 и 2 овог члана, у виду доживотног месечног новчаног примања у висини најниже пензије у осигурању запослених, кад наврши општи старосни услов за остваривање пензије према прописима о пензијском и инвалидском осигурању, ако није остварио право на пензију (члан 94. Закона о социјалној заштити).

Сагледавање положаја и потреба деце са сметњама у развоју у систему социјалне заштите отежано је непостојањем општеприхваћене дефиниције деце са сметњама у развоју, неуједначеним критеријумима у различитим системима и неадекватном евиденцијом као последицом ових недостатака.

Деца са сметњама у развоју у систему социјалне заштите користе различите услуге (новчана социјална помоћ, једнократне новчане помоћи, спорови око вршења родитељског права, подршка деци са проблемима у понашању, подршка жртвама занемаривања и насиља, итд.). На основу постојеће евиденције о деци са сметњама у развоју унутар система социјалне заштите, извештајем ће бити приказана деца са сметњама у развоју која остварују следећа права и услуге:

- додаток за туђу негу и помоћ, увећани додаток за туђу негу и помоћ и помоћ за оспособљавање за рад,
- услуге домског и породичног смештаја.

Преглед најважнијих запажања:

- У 2014. години на евиденцији ЦСР је 9.861 дете са сметњама у развоју (Графикон 48). Удео деце са сметњама у развоју у укупном броју деце на евиденцији ЦСР је 5,2%, што је на нивоу учешћа у 2013. години (5,1%), иако се број деце са сметњама у 2014. повећао у номиналном износу.
- У полној структури деце са сметњама у развоју у 2014. години веће је учешће дечака са 58% (Графикон 49), што је наставак тренда од 2012. године.
- Према врсти сметње у развоју на евиденцији ЦСР у 2014. години (Графикон 50) доминирају деца са телесним 34%, а потом деца са вишеструким 22% и интелектуалним сметњама 21%. Најмање је учешће, од 5%, деце са первазивним развојним поремећајима - аутизам, Ретов, Аспергеров синдром и др. Овакав профил дистрибуције различитих облика сметњи код деце стабилан је од 2012. године.

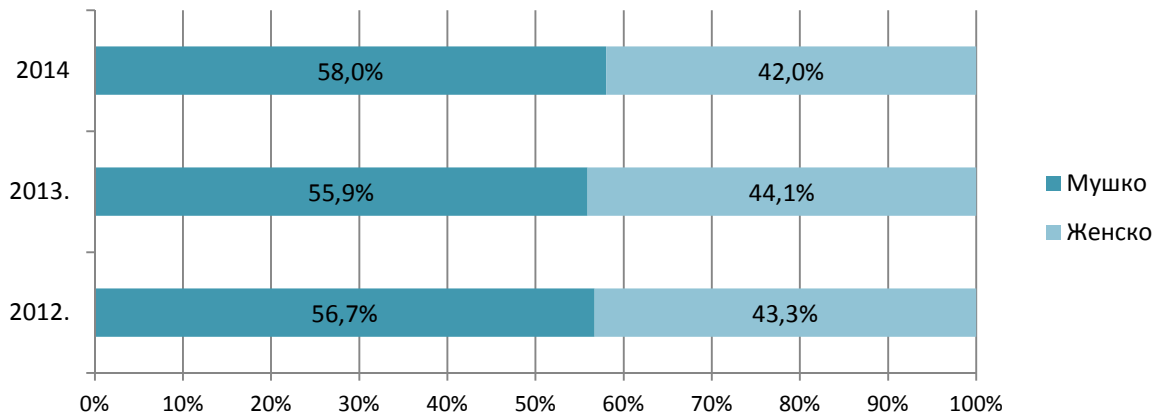
- Тренд смањења броја деце која користе основни додатак за помоћ и негу другог лица који траје од 2012. године настављен је и у 2014. години. Укупно 2.964 деце је у 2014. години примало основни додатак за помоћ и негу (Графикон 51).
- У 2014. години је настављен тренд раста броја деце која користе увећани додатак за негу и помоћ другог лица (Графикон 52). У петогодишњем периоду, број деце која примају увећани додатак помоћ и негу порастао је за 11,4%.
- У 2014. години настављен је тренд смањења броја деце са сметњама у развоју на резиденцијалном смештају чији је број на дан 31.12.2014. износио 657 (Графикон 53). Међутим, удео деце са сметњама у развоју у укупном броју деце на домском смештају је изразито висок и у 2014. години, и износи 79,9%. Неповољан тренд раста удела деце са сметњама у развоју на резиденцијалном смештају траје уназад неколико година: 2012 - 62,5%, 2013 - 78%, 2014 – 79,9%.
- Док се у домовима специјализованим за децу и младе са сметњама у развоју број деце са сметњама у развоју континуирано смањује, у домовима за децу и младе (бившим домовима за децу без родитељског старања) у 2014. години наставља се тренд пораста броја деце са сметњама у развоју (Графикон 54).
- Највећи број деце којима је у току 2014. године престао смештај у домовима специјализованим за децу са сметњама у развоју, укупно 36% деце, премештено је у хранитељске породице, док се 21% деце вратило у биолошке породице (Графикон 55).
- Удео деце са сметњама у развоју на породичном смештају је континуирано низак. Према доступним подацима МРЗБСП у 2014. години укупно 808 деце на породичном смештају имало је развојне и здравствене сметње. Реч је о деци која су по основу здравствених или развојних сметњи остваривала права на основни и увећани додатак за помоћ и негу другог лица и накнаду за издржавање детета.

Графикон 48 – Деца са сметњама у развоју на евиденцији ЦСР, 2012 – 2014.

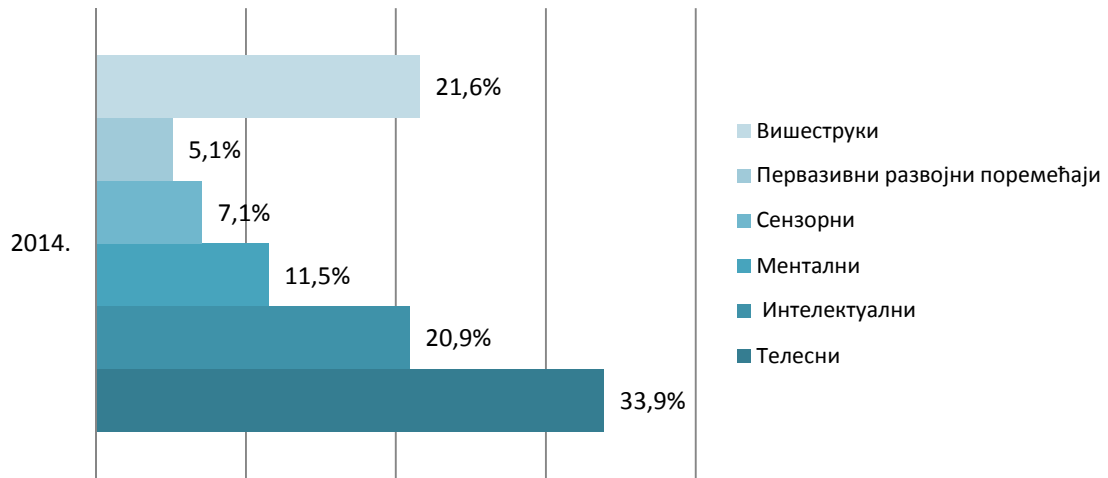
Извор: Извештаји ЦСР

Графикон 49 – Деца са сметњама у развоју на евиденцији ЦСР према полу, 2012 – 2014. (у %)

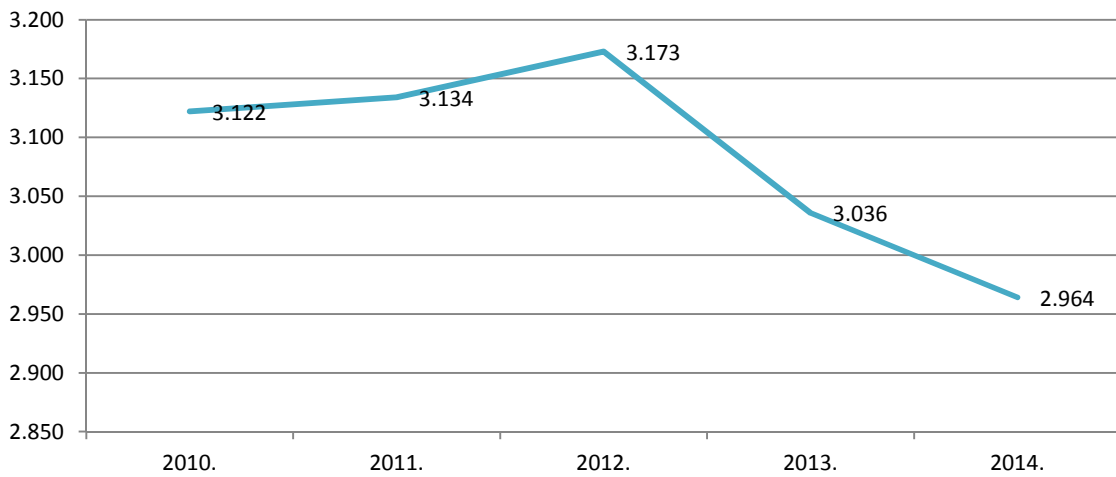
Извор: Извештаји ЦСР

Графикон 50 - Деца са сметњама у развоју на евиденцији ЦСР према врсти сметњи, 2014. (у %)

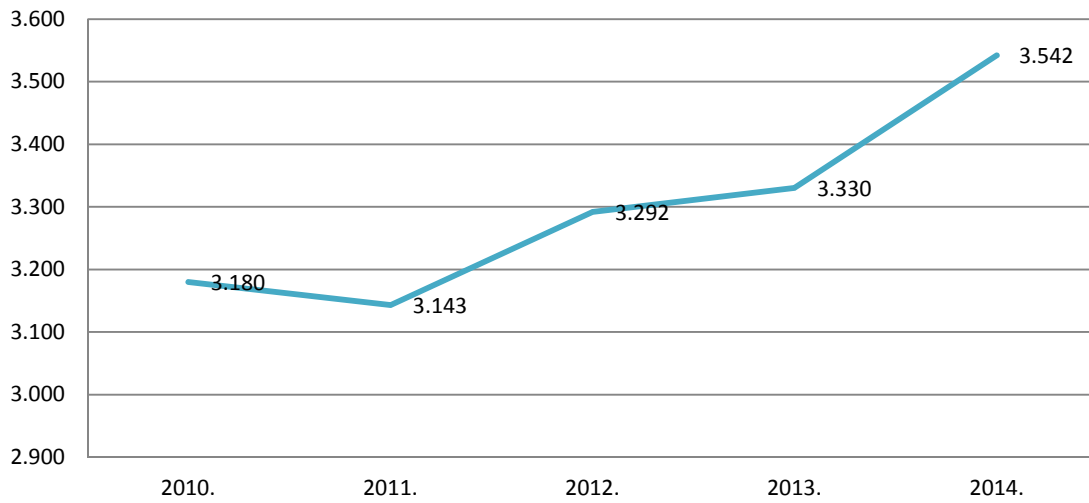
Извор: Извештаји ЦСР

Графикон 51 – Деца корисници основног додатка за помоћ и негу другог лица, 2010 – 2014.

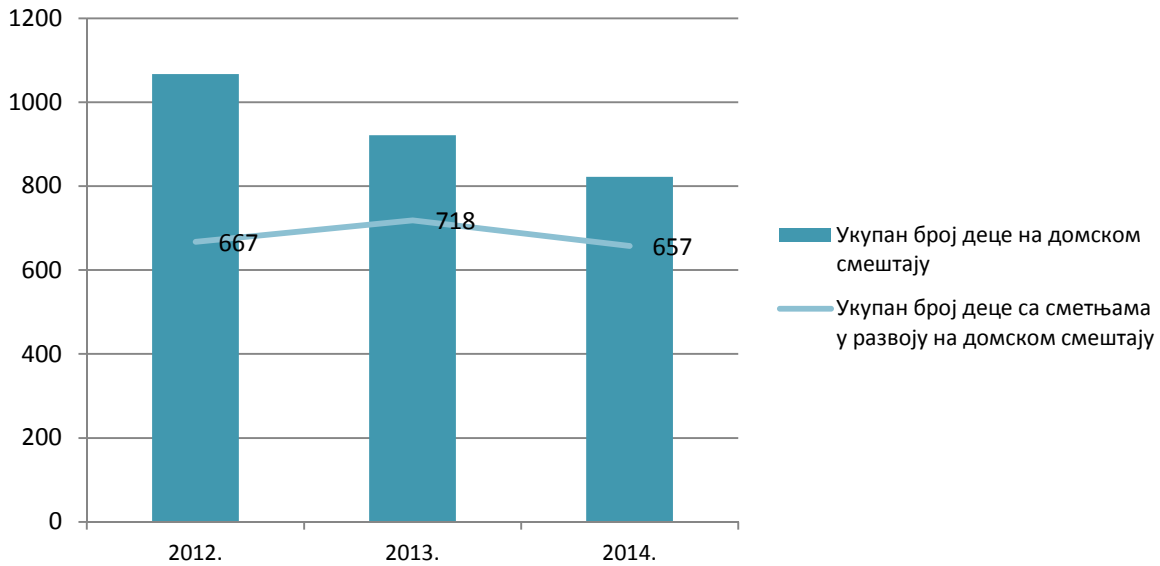
Извор: МРЗБСП

Графикон 52 – Деца корисници увећаног додатка за помоћ и негу другог лица, 2010 – 2014.

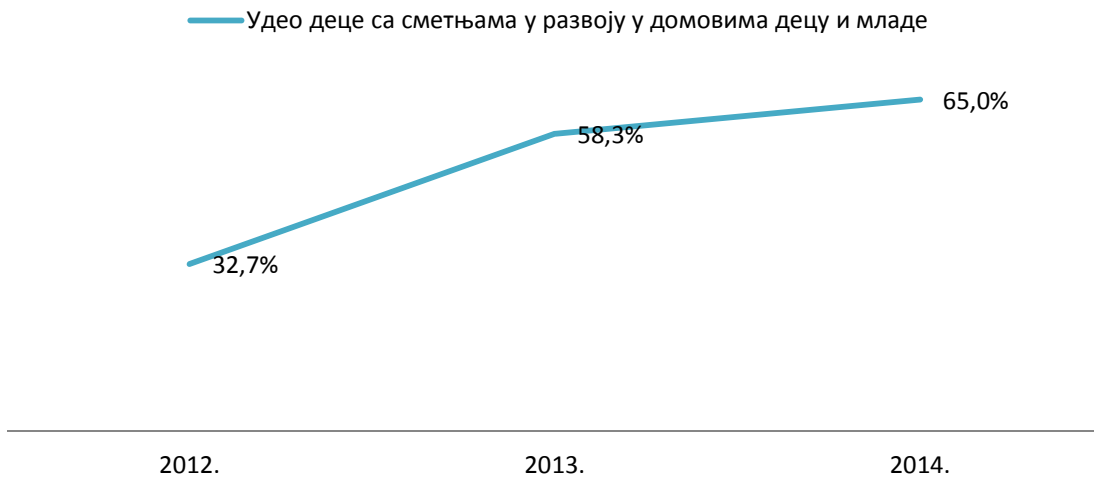
Извор: МРЗБСП

Графикон 53 – Деца са сметњама у развоју на домском смештају, 2012 – 2014.

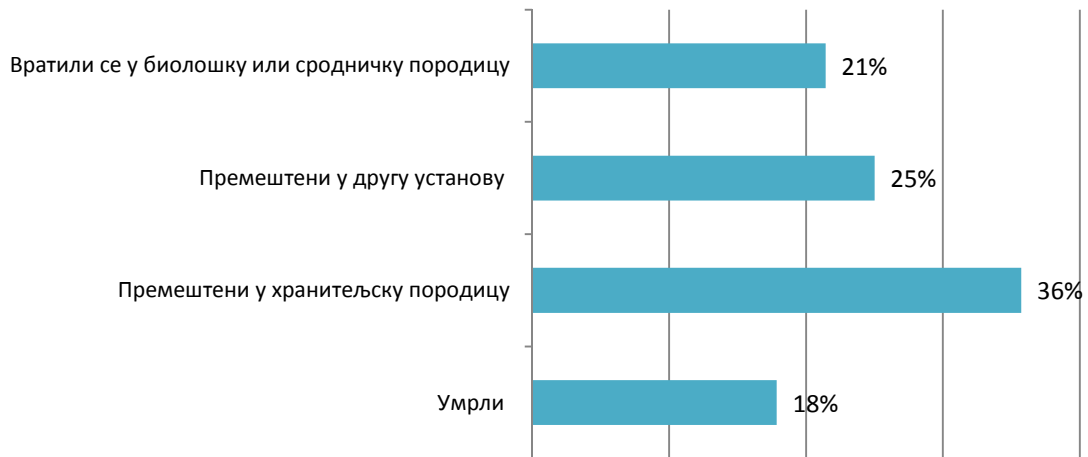
Извор: Установе за смештај

Графикон 54 – Деца са сметњама у развоју у домовима за децу и младе (бивши домови за децу без родитељског старања), 2012 – 2014. (у %)

Извор: Установе за смештај

Графикон 55 – Деца са сметњама у развоју према средину у коју су премештена након изласка из домова специјализованих за децу са сметњама у развоју, 2014. (у %)

Извор: Извештаји установа за смештај

МАТЕРИЈАЛНО УГРОЖЕНА ДЕЦА

Корисник права или услуга социјалне заштите је појединац, односно породица која се суочава с препрекама у задовољавању потреба, услед чега не може да достигне или да одржи квалитет живота или нема довољно средстава за подмирење основних животних потреба, а не може да их оствари својим радом, приходом од имовине или из других извора. Дете је корисник система социјалне заштите када му је услед породичних и других животних околности, угрожено здравље, безбедност и развој, односно ако је извесно да без подршке система социјалне заштите не може да достигне оптимални ниво развоја.

Новчана социјална помоћ (НСП)

Право на новчану социјалну помоћ припада појединцу, односно породици, који својим радом, приходима од имовине или из других извора остварује приход мањи од износа новчане социјалне помоћи утврђеног законом⁴. Право на новчану социјалну помоћ може остварити појединац, односно породица:

- 1) ако нема других непокретности, осим стамбеног простора који одговара потребама појединца, односно породице и земљишта у површини до 0,5 хектара;
- 2) ако појединац, односно члан породице није продао или поклонио непокретну имовину или се одрекао права на наслеђивање непокретне имовине или ако је протекао период у којем би, од тржишне вредности непокретне имовине коју је продао, поклонио или се одрекао права на наслеђивање, могао обезбеђивати помоћ у смислу овог закона;
- 3) ако појединац, односно члан породице не поседује покретну имовину чијим коришћењем или отуђењем, без угрожавања основних животних потреба, може да обезбеди средства у висини шестоструког износа новчане социјалне помоћи која би му била утврђена по овом закону у моменту подношења захтева за новчану социјалну помоћ;
- 4) ако појединац, односно члан породице није закључио уговор о доживотном издржавању (чл. 82, Закон о социјалној заштити).

Дечији додатак

Дечији додатак остварује један од родитеља који непосредно брине о детету, који је држављанин Републике Србије, има пребивалиште на територији Републике Србије и остварује право на здравствену заштиту преко Републичког завода за здравствено осигурање, за прво, друго, треће и четврто дете по реду рођења у породици, од дана поднетог захтева, под условима предвиђених законом⁵.

⁴ Закон о социјалној заштити – члан 81

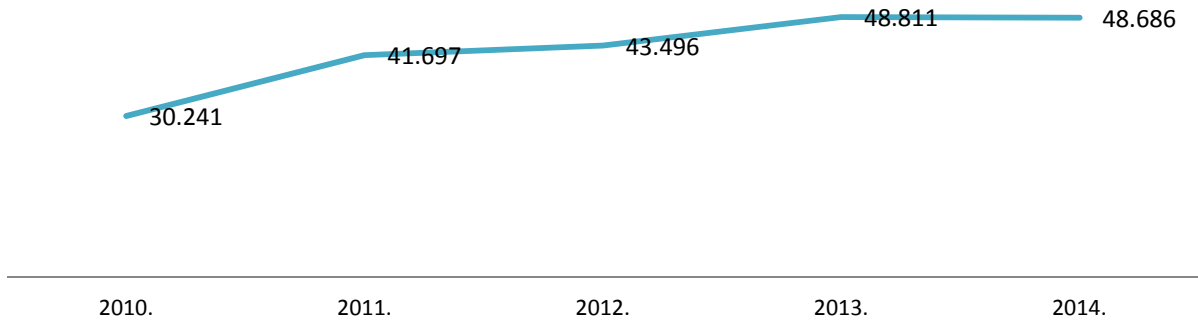
⁵ Закон о финансијској подршци породици са децом – члан 17

Преглед најважнијих запажања:

- У односу на тренд раста броја породица са децом које користе новчану социјалну помоћ у периоду 2009 – 2013., у 2014. години бележимо прекид тренда, односно смањење броја породица за 0,3% у односу на претходну годину (Графикон 56). Укупан број породица са децом које примају НСП у 2014. години износио је укупно 48.686 породица са укупно 96.868 деце.
- Удео деце корисника у укупном броју корисника новчане социјалне помоћи је стабилан од 2011. године (доношење Закона о социјалној заштити), и у 2014. је износио 36,6% (Графикон 57). Удео породица са децом у укупном броју породица које користе НСП био је 46,8% у 2014. години и такође се креће у оквиру вредности из претходних година. Повећање удела породица са децом након законских промена 2011. године у стручној јавности објашњено је као последица промене скала еквиваленција⁶. Наиме, у 2013. години број породица са децом које користе НСП порастао је за 12% у односу на 2012, односно за 17% у односу на 2011. годину.
- Међу породицама са децом које примају НСП доминирају оне са једним дететом и са двоје деце (Графикон 58). У укупној популацији Србије, такође доминирају породице са једним, односно двоје деце. Међутим, у структури породица које примају НСП, веће је учешће породица са већим бројем деце, него што је учешће ових породица у општој популацији Србије.
- У 2014. години 18.094 једнородитељских породица остваривало је право на овај вид новчаних давања из буџета РС (Графикон 59). У укупном броју породица са децом које примају НСП, једнородитељски породица је у 2014. години било 17,4%.
- Након пораста броја деце корисника дечијег додатка (и раста броја породица које користе дечији додаток), у 2014. години по први пут у периоду од пет година, забележено је смањење броја деце која користе дечији додаток (односно смањење броја њихових породица). Дечији додаток је у 2014. години користило укупно 373.595 деце и 199.649 њихових породица, а у односу на претходну, 2013. годину, број деце смањен је за 2,4%, док је број породица смањен за 2,5% (Графикон 60).
- Издаци из буџета РС за дечији додаток износили су 12.532.221.604,79 динара и номинално су увећани у односу на 2013. годину за 1,58%, што је знатно мање него у 2013. години када је номинално увећање издатака износило 10,7% (Графикон 61).
- У структури деце корисника дечијег додатка према редоследу рођења, и 2014. години доминира удео прворођене деце са 44,1%, док је удео четворођене деца 4,3% (Графикон 62). Оваква структура је непромењена је од 2010. године.

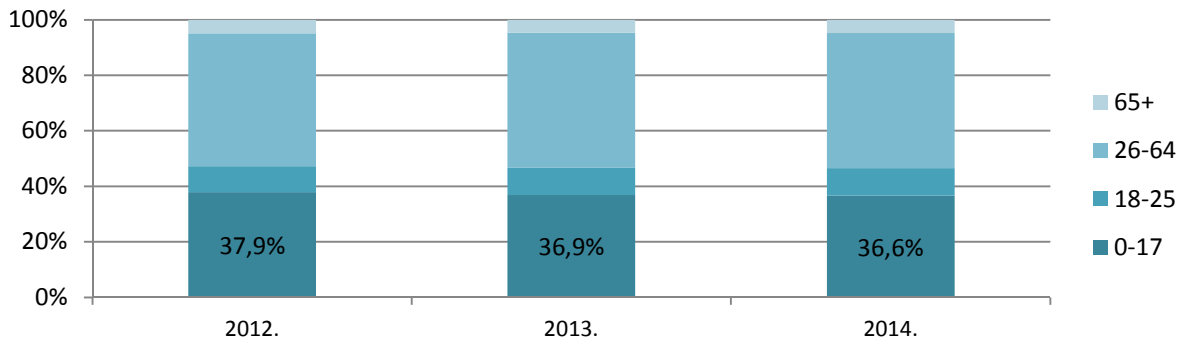
⁶ Које су „на почетку претходне деценије износиле, на пример, за четвртог и петог члана домаћинства свега 0,1, док се шести члан није уопште вредновао“ Матковић, Мијатовић, Станић 2013.

Графикон 56 – Број породица с децом корисника НСП, 2010 – 2014.

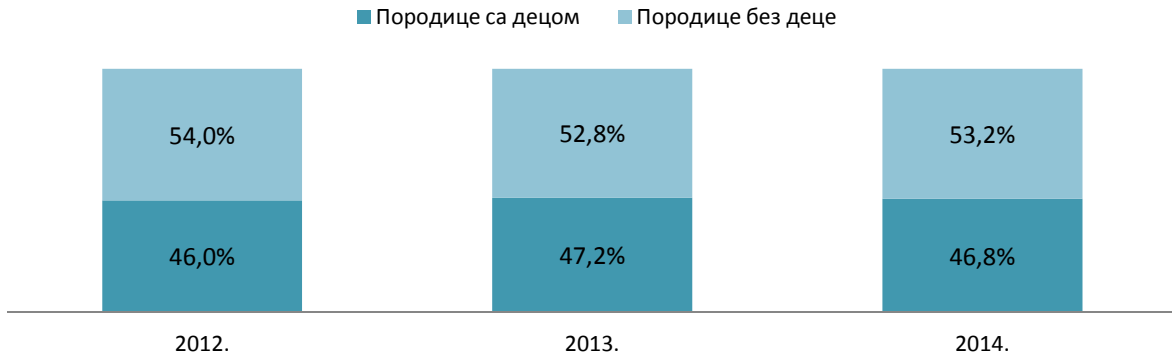
Извор: МРЗБСП

Графикон 57 – Деца корисници у односу на укупан број корисника НСП према старости, 2012 – 2014. (у %)

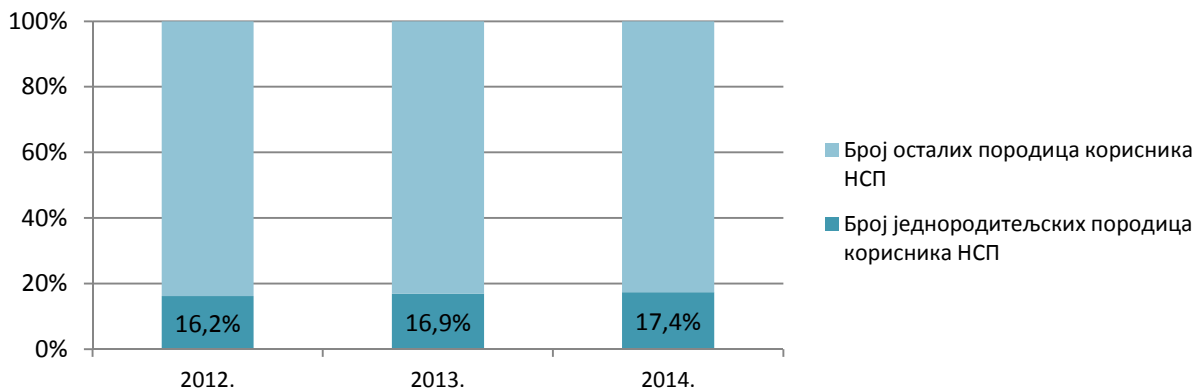
Извор: МРЗБСП

Графикон 58 – Структура породица корисника НСП, 2012 – 2014. (у %)

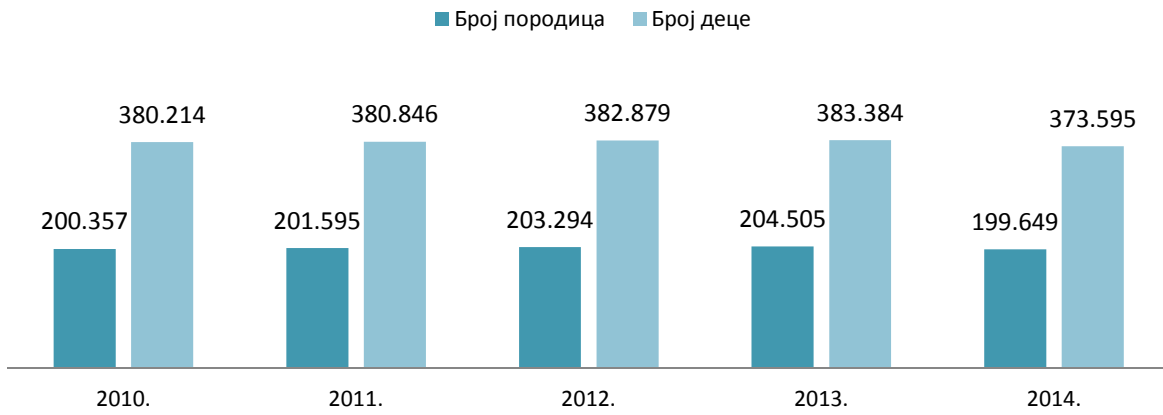
Извор: МРЗБСП

Графикон 59 – Удео једнородитељских породица у укупном броју породица корисника НСП, 2012 – 2014. (у %)

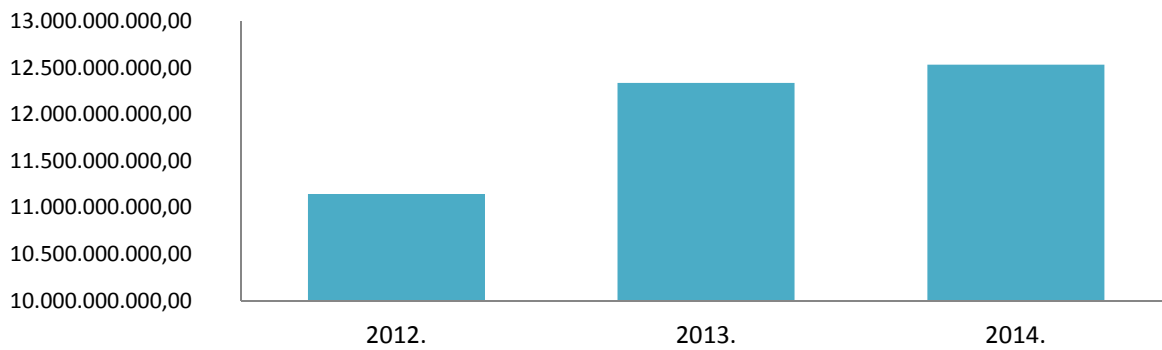
Извор: МРЗБСП

Графикон 60 – Број деце и њихових породица корисника дечијег додатка, 2012 – 2014.

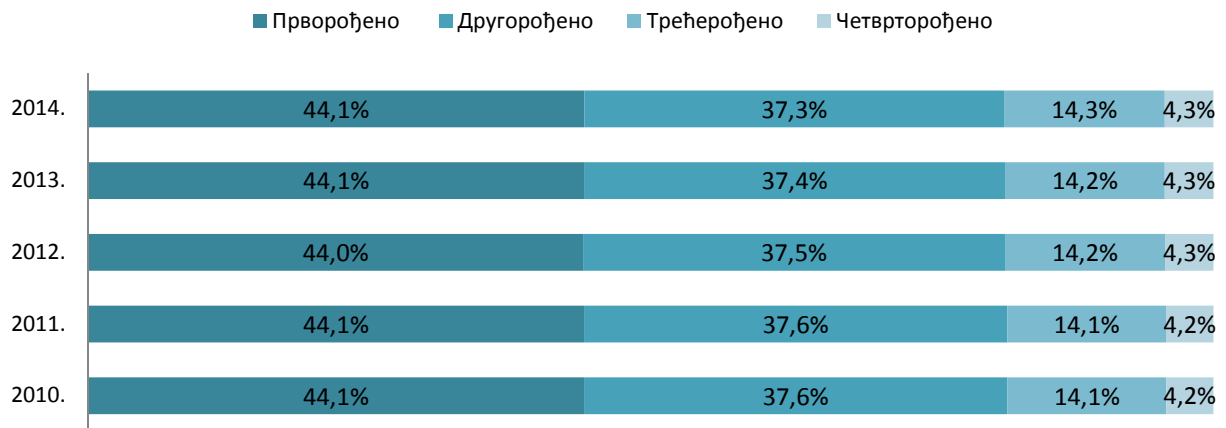
Извор: МРЗБСП

Графикон 61 – Издаци за дечији додаток, 2012 – 2014.

Извор: МРЗБСП

Графикон 62 – Деца корисници дечијег додатка према редоследу рођења, 2010 – 2014. (у %)

Извор: МРЗБС

ИЗДАЦИ ЗА ДЕЧИЈУ ЗАШТИТУ ИЗ БУЏЕТА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Скупом издатака за дечију заштиту из буџета Републике Србије обухваћени су износи за новчана давања и ангажована средства за пружање услуге смештаја.

У групу издатака кроз новчана давања сврставају се:

1. Новчана социјална помоћ намењена породицама са децом
2. Дечији додатак
3. Дотадак за помоћ и негу другог лица
4. Родитељски додатак
5. Одсуства поводом рођења детета
6. Накнада трошкова боравка у предшколској установи (деце без родитељског старања и деце са сметњама у развоју)

У групу ангажованих средстава за пружање услуга смештаја сврставају се:

1. Издаци за смештај деце у установе социјалне заштите
2. Издаци за породични смештај деце

Преглед најважнијих запажања:

- Укупни издаци за дечију заштиту из буџета РС у 2014. години износили су 61,35 милијарди динара, што представља повећање од 6,5% у односу на претходну годину (Табела 2).
- У укупним издацима за дечију заштиту из буџета РС у 2014. години новчана давања су учествовала са уделом од 93,13% (Графикон 63), што представља благи пораст у односу на 2013. годину у којој се, за новчана давања у дечијој заштити издвајало 92,75%.
- Као и у претходној години, у новчаним давањима за дечију заштиту у 2014. години доминирају издаци за одсуства поводом рођења детета са 49,29%, затим издаци за дечији додатак 22,76% и новчану социјалну помоћ са 13,13% (Графикон 64). Одсуства поводом рођења детета такође имају највећи удео у укупним издацима за дечију заштиту из буџета РС (укључујући и издатке за услуге смештаја) са 45,90% (Графикон 65).
- У издацима за смештај деце у оквиру система социјалне заштите, породични смештај заузима удео од 74,9%, док се преостали удео од 25,1% односи на смештај деце у установе социјалне заштите (Графикон 66). Исти однос је забележен и у 2013. години. Износ за издвајања за породични смештај прихазан у Табели 2, обухвата неколико накнада и права, а између осталог и накнаду за издржавање свих корисника (деце, младих, одраслих и старијих лица), јер Сектор за економско-финансијске послове Министарства није био у могућности да издвоји накнаду за

издржавање деце од укупних издатака за све кориснике. Међутим, износ за издвајања се може сматрати приближним, јер је удео деце корисника услуга породичног смештаја у 2014. износио 86,1% (Графикон 67).

Табела 2 – Врста и износи издатака за дечију заштиту из буџета РС у 2014.

Врста издатака	2014.
Новчана социјална помоћ	7.502.850.276,00
Дечији додатак	13.002.457.245,58
Додатак за туђу негу и помоћ (основни и увећани)	1.565.210.805,00
Посебна новчана надокнада	71.723.834,40
Родитељски додатак	6.811.587.182,00
Одсуства поводом рођења детета	28.164.569.067,46
Накнада трошкова боравка у предшколској установи (за децу без родитељског старања и децу са сметњама у развоју)	20.431.414,33
Укупно новчана давања	57.138.829.824,27
Смештај у установу социјалне заштите	1.059.513.109,43
Породични смештај	3.157.287.722,75
Укупно услуге смештаја	4.216.800.832,18
УКУПНИ ИЗДАЦИ	61.355.630.656,45

Извор: МРЗБСП

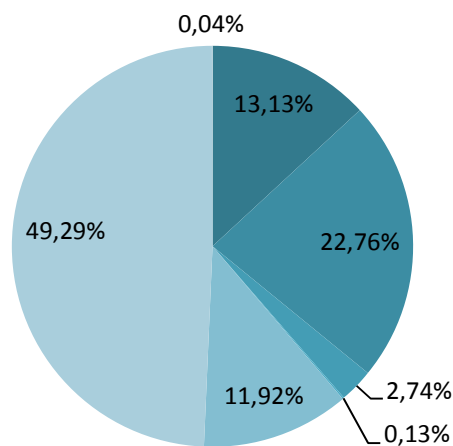
Графикон 63 – Структура издатака за дечију заштиту из буџета РС према групама издатака у 2014. (у %)

Извор: МРЗБСП

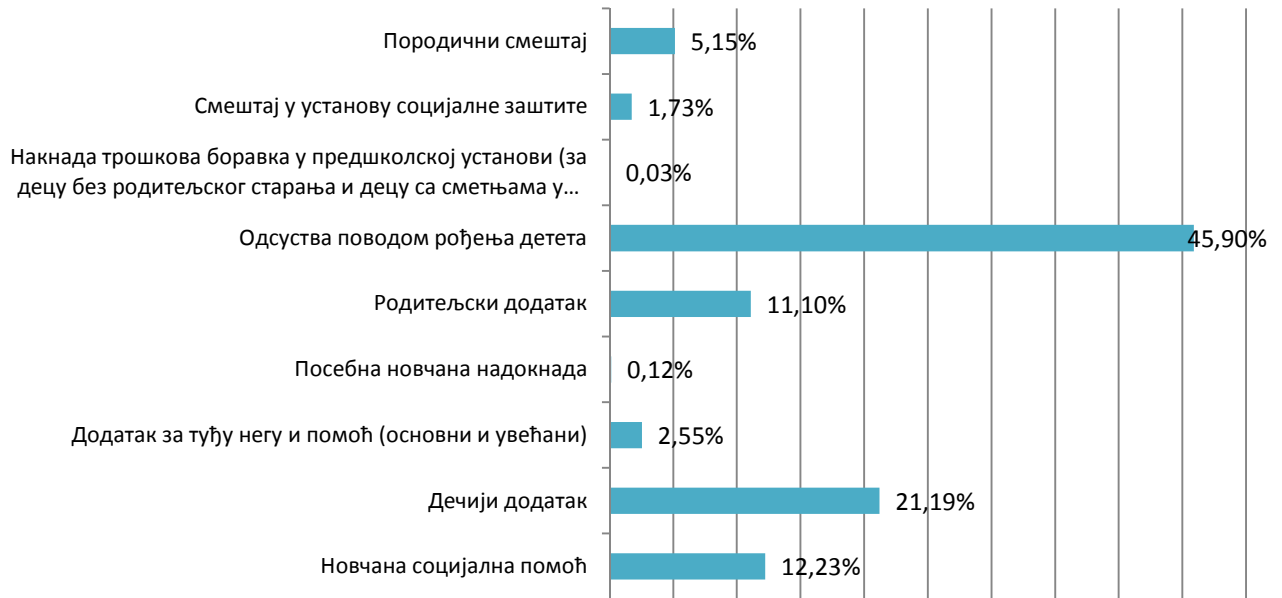
Графикон 64 – Структура новчаних давања за дечију заштиту из буџета РС у 2014. (у %)

- Новчана социјална помоћ
- Дечији додатак
- Допатак за туђу негу и помоћ (основни и увећани)
- Посебна новчана надокнада
- Родитељски додатак
- Одсуства поводом рођења детета
- Накнада трошкова боравка у предшколској установи (за децу без родитељског старања и децу са сметњама у развоју)

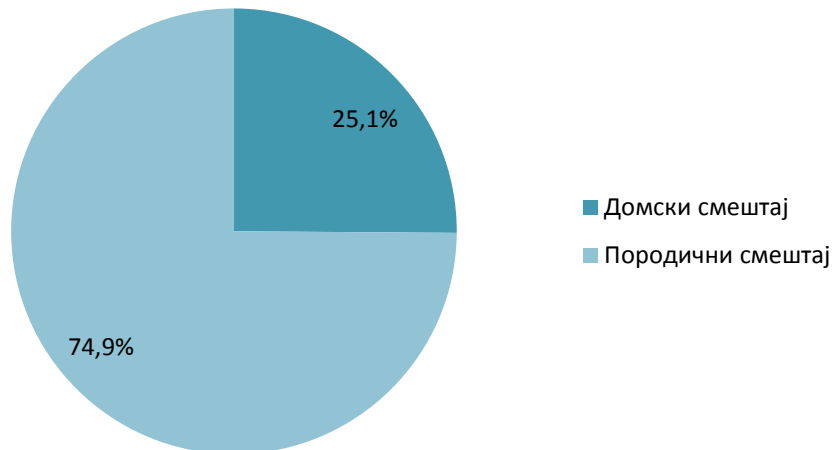
Извор: МРЗБСП

Графикон 65 – Удео појединачних издатака у укупним издацима за дечију заштиту из буџета РС у 2014. (у %)

Извор: МРЗБСП

Графикон 66 – Структура издатака из буџета РС за смештај деце према врсти смештаја у 2014. (у %)

Извор: МРЗБСП

Графикон 67 – Структура деце корисника услуга смештаја СЗ према врсти смештаја у 2014. (у %)

Извор: МРЗБСП